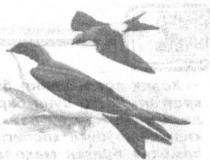

КЎНГИЛЛАРНИ ОБОД ЭТ, НАВРЎЗ!

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊАТИ

Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqq boshlagan • www.uzas.uz • 2008-yil, 21-mart • № 12 (3944)

БАХОРНИНГ ҲАР ЛАҲЗАСИ ҚУТЛУФ

Соғинтириб келган баҳорнинг ҳар куни, ҳар лаҳзаси Наврўз таровати билан янада латофатли туюлади. Бу айёмининг неча минг йиллик анъаналари дилларда эзгу истак ва туйғуларни, мақсад ва режаларни мавжлантиради, кексаю ёшни янги марралар сари ундайди.

Наврўз арафасида давлатимиз раҳбари Ислам Каримовнинг Бирлашган Араб Амирликларига расмий ташрифи бўлиб ўтди. Музокаралар чоғи ҳар икки мамлакат ўртасидаги иқтисодий, маданий-маърифий алоқаларни янада кенгайтириш юзасидан бир қатор ҳужжатларга имзо чекилди. Энг муҳими, бу ташриф иқтисодий салоҳияти ва нуфузи изчил равишда ошиб бораётган Ўзбекистонга халқаро майдонда эътибор янада кучайганигидан далолат беради.

Наврўз тантаналари бугун мамлакатни қамраб олди десак, асло муволажа бўлмайди. Ҳар юртлари, меҳнат жамоаларида ўтказилаётган қизиқарли тадбирлар, кўрик-танловлар, ёш ижодкорларнинг мушоиралари азиз нурунийларимизнинг бугунги тинч-тотув, эмин-эркин ҳаётимизга шукроналик дуоларидан бошланади, истиқлол йилларида ҳаётимизга қайтган маънавий бойликларимизни асраб-авайлаш, ёшларга тўғри таълим бериш, улар қалбида Ватанга муҳаббат, истиқлол фоялирига садоқат руҳини шакллантириш зарурлиги такрор-такрор айтылади.

Наманган шаҳридаги Бобораҳим Машраб номи билан аталган боғда ўтказилган тадбир ҳам кўнгиллarga бир олам завқ-шавқ бағишлади. Вилоят ҳокимлиги ташаббуси билан ўтказилган бу тадбирда кекса отахон-онахонлар, миришкор деҳқонлар, ўз касбининг моҳир усталари, ёшлар вакиллари иштирок этдилар. Кейинги икки йилда вилоят меҳнаткашлари ўзларининг аввалги баланд мавқеаларини тиклашга, ҳосилдорлиқни ошириш ҳисобига юксак хирмон кўтариб, шахсий даромадларини кўпайтиришга астойдил ҳаракат қилмоқдалар. Даромаднинг кўпайиши эса бевосита турмуш тарзига таъсир кўрсатмоқда. Буни вилоятда бўлиб, турли касб эгалари билан суҳбатлашган, шаҳар ва қишлоқларни айланиб, оддий одамлар ҳаётида юз бераётган ўзгаришларни ўз кўзи билан кўрган, улкан қурилишларга завқлиниб боққан ҳар бир киши, албатта, сезади. Мамлакатимиз каби, Наманган вилояти ҳам кейинги йилларда улкан қурилиш майдонига айланди.

Бу йилги режалар янада баланд. Баҳорнинг илк қадамлари файзли келди. Шу боис Машраб боғида нуруний отахонлардан кўклам-дала ишларига фотиҳа олинди. Кексалар кўларини дуога очиб, юртимиз тинчлигига, дастурхонимиз тўқинлигига, эзгу амалларимиз ривожига баракка тиладилар. "Яратган эгам юртимизни бало-қазолардан ўзи асрасин, мўл-кўлчилигини берсин, фарзандларимизни тўғри йўллардан адаштирмасин..."

Бу улғу дуолар бугун барча вилоятларимизда эшитилмоқда. Юзларидан нур ёғиб турган имон-эътиқодли отахон-онахонларимиз ҳамма жойда бунёдкорлик ишларига, эзгу амалларга бош-қош бўлиб турибдилар.

Наврўз шодиёналари бугун пойтахтимизнинг бош майдонларида давом этади. Ҳар гагидек, бу тантаналарни биз билан биргаликда дунёнинг неча ўнлаб мамлакатларида ҳам томоша қилдилар.

Қадамнинг қутлуғ келсин, Наврўз!

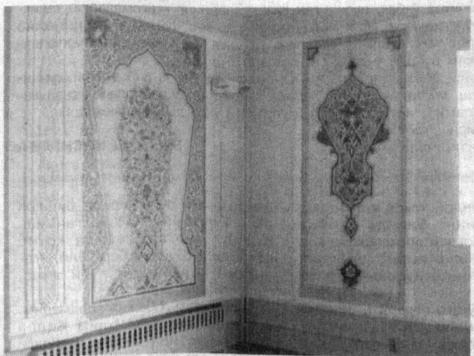

Х.МАМАДАЛИЕВ (ЎЗА) олган сурат.

Қишдан омон чиққан кўнгиллар ҳаққи, Наврўз, кучоғингга ол бу дунёни. Бошидан нур тўққин шу буюк халқни, Гул бўлсин ҳаётнинг ўтган ҳар они!

ЎЗБЕК УСТАЛАРИ САҲОВАТИ

Шу йилнинг 13 январ — 4 феврал кунлари Америка Қўшма Штатларининг Довер шаҳрида Юртбошимиз ташаббуси ва Туркистон-Америка уюшмаси таклифига кўра Америкада истиқомат қилувчи ватандошларимизнинг Миллий-маданий маркази ўзбек усталари томонидан таъмирланиб, безатиш ишлари амалга оширилди. Шунингдек, бу ерда истиқомат қилувчи ватандошларимиз фарзандларига юртимиз наشريётларидан совға сифатида ўзбек мумтоз адабиёти, тарих ҳамда бошқа мавзулардаги мингга яқин китоблар ҳада этилди.

"Нефтгазмонтаж" қўшма корхонаси қошида фаолият олиб бораётган "Ўзбегим усталари" бошқармаси ҳамда "Усто" уюшмаси усталари бу ишга беминнат ҳиссаларини қўшдилар. Марказ биносини безатишда асосан наққош-

хақиқий ўзбекна рух бахш этади. Марказнинг асосий залларидан биридаги жамик безаклар — ёғочдан санъаткорона ясаган эшиклар, ганч ўймакорлиги ва наққошлик санъати намуналари ўзбек миллий маданияти анъаналаридан сўзлайди. Хона деворларидаги сополлаган ва адрас композициялар ҳам миллий руҳда. Усталар гуруҳи раҳбари, академик Абдурахим Умаров, халқ усталари Абдуғани Каримов, Ҳасан Одиллов, Мансур Муродов, миниатюрчи расом Файрат Камолов марказ биносини безатишда катта гайрат кўрсатдилар.

Марказнинг катта зали деворига ишланган маҳобатли миниатюра асарини ватандошларимиз катта қизиқиш билан эътироф этдилар. Асарда буюк олим ва мутафаккирларнинг сиймолари Бухоро, Самарқанд, Хива шаҳарлари тарихий обидала-

ри билан уйғун ҳолда тасвирланган.

Марказ хоналаридан яна бири ўзбек хонадони тимсоли сифатида безатилган. Бу хонадаги ўзбек миллий маданиятининг энг сара буюмлари, ёғочдан ўйилган супага ёзилган кўрпача, супа ўртасидаги хонтахта, деворларга осилган миниатюра асарлари халқимизнинг меҳмондўстлиги, бағрикенглигидан далолат беради.

Васила ФАЙЗИЕВА, "Ўзбегим усталари" санъатшуноси

БАЙРАМГА МУНОСИБ СОВҒА

"Ўзбекино" миллий агентлиги ташаббуси билан Тошкент вилоятида ўтказилган "Ўзбек миллий кино санъати кунлари" катнашчиларнинг ёдида бир умр сакланиб қолади, десак муволажа бўлмайди. Вилоятнинг Пскент, Бўка туманлари ҳамда Бекобод шаҳрида бўлиб ўтган ижодий учрашувларда ҳақиқий байрамона руҳ ҳукм сурди. Учрашувларда Ўзбекистон халқ артисти, Ўзбекистон Қаҳрамони Зикир Мухаммаджонов, Ўзбекистон халқ артистлари Яйра Абдуллаева, Рихси Иброҳимова, таниқли режиссёрлар Шўҳрат Аббосов, Мелс Абзалов, Собир Назармухаммедов, шунингдек, соҳага дадил кириб келётган Юлдуз Ҳамидова, Улуғбек Қодиров, Аюб Шаҳобидинов каби истеъдодли кино-ижодкорлар билан ижодий мулоқотлар уюштирилгани тадбирга ўзгача шухук бахш этди. Учрашувларда агентлик буюртмаси асосида яратилган 10 дан ортиқ бадий, 20 дан зиёд ҳужжатли филмлар намойиш этилди.

"Ўзбек миллий кино санъати кунлари" деб номланган бу тадбиримиз биринчиси ва охиригиси эмас, — деди агентлик бош директори А.Исҳоқов вилоят ҳокимлигида бўлиб ўтган учрашувларда. — Утган йили Самарқанд ва Фарғона вилоятларида ўтказилган тадбирларимиз иштирокчиларга олам-олам қувонч улашган эди. Бу галги учрашувларимиз Наврўз байрами арафасида вилоят ахли учун муносиб совға бўлади, деб ўйлаймиз.

Пскент тумани ҳокимлиги ҳамда тумандаги Хизмат кўрсатиш касб-ҳунар коллежидан бўлган тадбирлар ҳам кўтаринки руҳда ўтди. — Шу вақтгача бундай файзли, кенг миқёсдаги кино байрамини кўрмаган эдик, — деди Пскент тумани ҳокими К.Салимов. — Туман ахли сеvimли киноижодкорларимиз билан юзма-юз учрашиб, кўнлаб саволларига жавоб олишди. Уйлайманки, тадбир иштирокчиларга миллий кино санъатининг ҳақиқда бой маълумот бера олди. — Sevimли киноижодкор-

лар коллежизмизга ташриф буюрганидан гоят хурсандимиз, — деди Хизмат кўрсатиш касб-ҳунар коллежи директори Т.Азаматов. — Ёшларимиз анчадан буюн бундай самимий, жонли мулоқотларга мунтазир эди. Улар эл ардоғидаги ижодкорлар билан яқиндан учрашди. Бўка туманидаги маданият саройи ҳамда меҳрибонлик уйида, Бекобод шаҳри-

даги металлургия комбинати, республикада энг намунали мактаб ҳисобланган 16-умумтаълим мактабиди, туман маиший хизмат кўрсатиш ҳамда тиббиёт касб-ҳунар коллежларида ишчи ходимлар ва ёшлар билан ўтказилган учрашувлар ҳам қизиқарли, савол-жавобларга бой бўлди.

Тоҳир ШОМУРОДОВ

Келгуси сонда:

"Чэлси" футбол жамоасининг собиқ мураббийи Жозе Моуриньо билан суҳбат:

"Агар мени Ўзбекистонда ишлашга таклиф этишса, мен бу таклифни ўзимга нисбатан ишонч ва ҳурмат деб билардим..."

"АСАКАБАНК":
ишонч,
унум,
баракат!

Аввал хабар берганимиздек, Ўзбекистон Езувчилар уюшмаси халқаро алоқалар ва бадий таржима кенгаши қошида "Ёш таржимонлар клуби" ўз ишини бошлаган эди. Кўни кеча ана шу клубнинг илк машғулоти бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Миллий университети, Жаҳон тиллари университети ҳамда Шарқшунослик институтида таҳсил олаётган ёш таржимон

ЁШ ТАРЖИМОНЛАР КЛУБИ

ийгит-қизлар таржимачиликдаги дастлабки уринишлари, илк тажрибалари билан ўртоқлашдилар.

Машғулотда бошланғич назарий сабоқ сифатида таржима санъати ривожига муносиб хисса қўшган Чўлпон, Усмон Носир, Миртамир, Езувчилар уюшмасида

Ғайбулла Саломов, Мирзақалон Исомилов, Қодир Мирмухаммедов сингари устоз таржимонлар маҳорати ҳақида фикр юритилди. Адабиётшунос, таржимашунос олимлар — Зухриддин Исомидинов, Баҳодир Эрматов, Адхамбек Алимбеков ёш таржимонларга бу соҳанинг сир-синоатлари, айна пайтада аслиятдан ва бавосита қилинаётган таржима асарлар, уларнинг ютуқ ва камчиликлари ҳақида сўзладилар. Ўз навбатида, бугун жаҳон адабиёти дурдоналарини аслиятдан таржима этишга бел боғлаган ва илк таржима асарлари эътиборга туша бошлаган Индира Сайфиёва, Алишер Отабоев, Дилноза Юсупова сингари ўнлаб ёшларнинг интилишлари эътироф қилинди.

Ўз ахборотимиз

"ҒАЛЛАБАНК"
ҳамкоринг бўлса,
ҳисобингдан
адашмайсан!

Ҳолик зот инсонни бир-бирига ўхшатмайдиган қилиб яратган. Ҳатто бунга бармоқ изларидан ҳам билса бўлади. Қизғин, руҳан озқилганиш масаласида ҳам ҳар бир кишининг ўзига хослигини кўриш мумкин. Бир пайтлар ёзмақчи бўлган мақолаларим қаҳрамонларнинг ички дунёсига назар ташлаш мақсадида уларга "Толиққан руҳингизга нимадан ором қидирасиз?" деган саволни берар эдим. Нилдан жавобларимдан хотиранда муҳрланб қолганлари бор. Масалан, қарманлик уста пахтакор Раҳим ака Исмомов: "Қўриб турибсиз, гулзорлар, боғлар, пахтазор... Уларга қараб дилим яйрайди, меҳнатим зое кетмагандан хузурланаман", деган эди.

Ушунда бу гап мени жуда қизиқтириб қолган эди... Маликчўлга борганлар яхши билишадими, Раҳим ака Исмомов чўлнинг қоқ бағрида жаннатдай гўша яратган. У ўз меҳнати самарасидан роҳатланишига ўзим кўп бор гувоҳ бўлганман.

Эсламан... Кўш қаватли дала шийони атрофида тартиб билан ўтқазилиб, қад ростлаётган навиҳол дараклар... Шийонга борадиган йўл бошида чарчалак айланб, ариқча сув ташлаётди. Ариқнинг рошларида мавж урган райхону раъно гуллар иборли буй таратиб шамолда тебранади.

Дала шийонининг олди хавдор тоқлар билан қопланган бўлиб, улар орасидан узум бошлари "мўралиди".

"Тарс-турдо" ёрилиб, пишиб ётган "буриқалла" қовунларининг ширин хиди маст қилиб, қовун сайлаганимиз кечагидай ёдимда. Хамкасбар билан биргаликда дала шийонининг иккинчи қаватидаги айвонда қовунхўрлик қиларканмиз, "тиллими тилини ёргудай" деган жумланинг маъносини ўшунда ту-

шунгадай бўлганман. Яқинда "Янги аср авлоди" нашриётида "Саодат йўли" номли китобим чоп этилди. Бу ки-

ИРМОҚЛАР ҚЎШИЛГАНДА...

тоб ибратли умр кечириб, юртга фойдаси тегиб умргузаронлик қилаётган элдошларимиз ҳақида. Китоб қаҳрамонларининг ҳар бири ўз саодатини, роҳат-фароғатини меҳнат билан топган одамлар.

Бундай инсонлар ҳаётимизда кўпчиликни ташкил этади. Улар қайси соҳада ишлаганлар, руҳий завқни, маънавий қаноатни Ватанга, эл-улустга фойдаси тегадиган эзгу амаллардан оладилар. Аммо шולי курмаксиз бўлмас, деганларидек, орамизда шундай кимсалар ҳам учрайдики, улар ҳар бир киши ўз бахтини ўзи яра-

тади, деган ақидани тушунмайдилар ёки тушунишни истамайдилар. Бу ҳам етмаганидек, бирова ёмонлик қилиб, кимнингдир йўлини тўсиб, дилини ранжитиб завок оладилар. Бундан қайтарган шоиримиз Абдулла Орипов айтган "учинчи одам"ликнинг жуда қийинлигидир.

Мен узок кузатиб, бир муҳим хулосага келдим. Қаердаки иш маълум режа асосида тўғри ва тартибли йўлга қўйилган бўлса, одамлар меҳнат унумдорлигига қараб

га қачон, куннинг қай палласида бормай, уни эгаллаб турган лавозимига бевосита алоқаси бўлмаган ишлар билан банд бўлиб турганида кўраман. Корхона ҳаётига қизиқсангиз, жа-воби ҳамиша бир хил бўлади:

Маънавият муаммолари

"Уринбосарларимга учрашинг, улар сизга ҳаммасини айтиб беришадилар...". Бошлиқ шундай бўлганидан кейин, уринбосарлар ҳам ишни пайсалга қараб бўлим бош-ликларига учраш ишимни айтишадилар. Шу корхонада анчадан бери кадрлар кўним-сизлиги мавжуд. Йиллик режалар ўлда-жўлда қолиб кетади. Бунинг сабабини сиз ҳам тушунгандингиз...

Белгиланган иш тартибига ўзи риоя қилмайдиган бундай раҳбарлар хизмат қилаётган корхонада, албатта, юқоридагидай иллатлар учрайди. Бунинг устига ноҳўли раҳбарлар ўз атрофида ўзига "мос", гап қайтармайдиган лаббайчиларни йиғайди. Қадимги Хитой файласуфи Сюн Ци айтганидай, "барча нарсалар ўзлари қаби-ларга интиладилар" -да!

Мен билган бошқа бир корхонада эса аҳвол бутунлай бошқача. Раҳбар мен раҳбарман, дея такаббурлик қилмайди,

ҳамиша иш билан банд, олдида келган одамларни диққат-этибор билан эшитишди, ҳодимлардан ташаббускор бўлишни, иш сифатини оширишга доир таклиф ва мулоҳазаларини очик-ойдин айтишни талаб этади. Энг муҳими, бу ерда моддий рағбатлантириш бор. Раҳбар ҳар қайси ҳодимнинг салоҳиятини, нимага қодирлигини яхши билади, шунга қараб муомала қилади. Ишни бундай тартиб этишининг самараси ўлароқ, ҳодимлар йилнинг ҳар чораги якунида, йил адоғида кўшимча мукофот пули оладилар.

Бундай корхоналар деярли ҳамма жойда бор, дейишнинг мумкин. Тўғри, бор. Гап бизнинг уларга нисбатан муносабатимизда. Қаердаки бир ибратли ишни кўриб завқлансан, бунинг акси бўлган ҳолатларга дуч келганимизда, унинг ёнидан жим ўтиб кетмаслигимиз керак. Бу менинг ишим эмас, текширадиган, тергайдиган, баҳо берадиган бошқалар бор, дея жим кетаверсан, ўша боқибегам раҳбарларга шерик бўлиб қоламиз. Кичик ирмоқлар қўшилиб, катта дарё ҳосил бўлганидек, бир қарашда майда-чуйда бўлиб кўринган камчиликлар ҳам бора-бора катта нуқсонларга айланади. Ва, аксинча, кичик нуқсонликлардан ҳам катта маънавият келиб чиқади. Буни унутмаслик лозим.

Салима УМАРОВА

Навоий вилояти

НАВРЎЗИ ОЛАМ ҚУВОНЧЛАРИ

Кўнгилларни шодликка тўлдириб Наврўзи олам келди. Бутун борлик гуллар ифорию кўлларнинг эрка насимларига сарфароз бўлди. Табиатдаги яннаш ва яшариш жамики тирикликка, инсон вужудига ўзгача уйғонишу, ўзгача куч-қудрат ато эта бошлади.

Бободехон яна қадрдон даласига қайтди. Қийғос очилган ўрик гуллари ифори, ниш ураётган қуртаклар гўзаллиги боғлар жамолини янада очиб юборди. Қиш буйи қор кўрпаси остида илдиқ отиб ётган бўл-дўзролар кўш шўъласини соғиниб, яшил гилгамага айланди.

Наврўзи олам она Ўзбекистон дала-боғ-лари, кенту қасабалари, шаҳар ва қишлоқ-ларига кут-барака сочиб, қозонларни сума-лакка лиммо-лим қилди, дастурхонлар кўк сомаю қатлама-патирларга тўлиб кетди.

Бу фасл Қашқадарё кенгликларига ҳам ҳар йили бетакор ҳозирба бахш этади. Оқ сочли Ҳисор чўққилари пойдидаги сулув Шаҳрисабдан тортиб, жанубда Қизилқумга қадар тўш урган Қасби кенгликларига ҳам уйғониш фасли гўзалликларидан баҳраманд. Айниқса, табаррук сиймоқлар, Қасба-вий ва Пазавдий нисбали алломалар юрти бўлган қасбиликларнинг қувончи чексиз. Душанба кун бўлиб ўтган Наврўз сайи-ли

омил бўлаётганини эътироф этади. Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири Абдулла Орипов маъзур университет талабаси Нилуфар Абсоҳон қишда яқинда Зулфия муқофотига сазовор бўлгани билан самимий қўлгади ва бунунгилга келиб, изланувчан, иждоқор ёшларимиз сафи тобора кенгайиб бораётганидан мамнунигини изҳор этади. Ёшларни Фарбинг миллий хусусиятларга ёт таъсирларидан асраш Япониядек ҳар жиҳатдан ривожлан-ган мамлакат айтилиларини ҳам ташвишлан-тира бошлаганига эътиборини жалб этади. Китоб ташлаш маданияти, вақтиний қадри-га етиш, нимага эргашини ва нимадан қочиш масалалари ҳамиша ёшлар учун долзарб муаммо бўлиб қолиши ҳақида сўзлади. Сўнг атоқли шоиримиз ёшларнинг бадий ижод табиати, шеър завқи, тарих ва замонни англаш билан боғлиқ кўндан кўп савол-ларига жавоб берди ва уларга аталган шеър-ларидан ўқиди.

барча қишлоқлар аҳлини туман марказига чорлади. Аввало, "Ёшлар йили" ва Наврўз байрами муносабати билан туман марказий уйигоҳида ёш оилаларни тақдирлаш маросими бўлиб ўтди. Тадбирни туман ҳокими Фуркат Шарипов очиб, Президентимиз ташаббуси билан келажакимиз ворислари бўлган ёшларга алоҳида эътибор кўрсатиш, уларни қўллаб-қувватлаш юза-сидан амалга оширилаётган ишлар ва режалар ҳақида сўзлади. Туманда истиқомат қилаётган ёш оилаларга шахсий ховли-жойлар қуриш учун ер майдонлари ажратилиб, ёш тадбиркорларга зарур шарт-шароитлар яратилаётгани айтилганда, қасбиликлар бу хўшxabарни гулдўрос қарсақ-лар билан олқишладилар.

Шу кунги қасбилик ёш оилаларни моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш учун улар-га тўрт оза қорамол тарқатилди. Икки юздан ортиқ ёш қизлар янги русумдаги тикув машиналари олишти. Тўрт юздан ортиқ ёш йигит-қизга эса байрам совғаси сифатида спорт кийимлари берилди. Улар-ни Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири Абдулла Орипов Наврўзи олам ва байрам совғалари билан самимий қўллаб, дил сўзларини изҳор этади, ёшларга аталган шеърларидан ўқиб берди.

Туманинг Алишер Навоий номидаги машина-трактор парки ҳудудига янгидан қад ростлаган спорт мажмуида эса туман меҳнаткашларининг Наврўз сайи-ли ҳамда байрамга аналган театрлаштирил-ган концерт томошалари бўлиб ўтди. Унда пойтахтдан борган қизқичқилар, ҳушвороз хонандалар билан бирга қасбилик моҳир санъаткорлар, фольклор-этнографик ансамбллар, халқ ижоди усталари ҳам фаол иштирок этиб, кўнгилларга Наврўз қувон-чини ёйдилар.

Наврўз байрами арафасида Қарши давлат университетиде яқиндан бошлаб яхши аънамага айланган Абдулла Орипов сабоқ-лари нинг навбатдаги машғулот бўлиб ўтди. Университет ректори, филология фанлари доктори, профессор Бойназар Йўлдошев бу тадбирнинг аҳамияти ҳақида сўзлаб, ҳақиқий шеърят билан учрашув ҳамиша адабиёт муқлислари учун катта байрам эканини алоҳида таъкидлади. Уни-верситет талабалари, айниқса ўзбек, рус ва хоржий филология йўналишлари, айни чоғда бошқа факультетларда тахсил олаёт-ган талаба-ёшлар учун ҳам бундай учра-шувлар катта сабоқ бўлиш билан бирга, уларнинг онгини ўстириш, мустақиллиги-ми ва миллий мафкурамиз, истиқлол гоямизни чуқурроқ синдириш, ҳаёта фаол муносабатини шакллантиришда муҳим

19 март кунги кўҳна Насафдаги гўзал амфитеатр вилоятнинг барча туманлари-дан келган жамоатчилик намояндалари, нефт ва газ саноати вакиллари, қонтопар билан лиқ тўлди. Барча нинг юз-кўзида Наврўз қувончи, баҳор шодликлари. Қаш-қадарё вилояти ҳокими Нуриддин Зай-нонов Наврўз сайи-ли катнашчилари ва ви-лоят аҳлини байрам билан қўтлади.

Наврўз сайи-ли учун театрлаштирилган дастур тайёрлашга катта ҳозирлик қўри-лган кенг боғ узара янграётган миллий гул-ларимиз сеҳридангина эмас, Алишер Навоий номи билан аталаётган маданият ва истироҳат боғининг ҳар қанонидан яннаб кетган гўзал жамолат ҳам аён эди: Ам-фитеатрдан унга туташ кенг боғнинг хил-бончалари ҳам қафдагидек қўришиб туриб-ди: бир томонда дош қозонларда сумалак пиширилиб, ширбоқ қайнаётган бўлиб, бошқа томонда тандирилган нону патир ёпилиб, қатламалар пишириляпти. Дор-бозларнинг миллий ўйинлари ҳам кўзга ниҳоятда иссиқ кўринади. Бу манзара икки йилча аввал шу томошагоҳда нишонлан-ган Насафнинг 2700 йиллиги тантаналари-ни эслатади. Ушунда ҳам байрам режис-сёрлари Баҳодир Йўлдошев ва Исоқ Тура-евлар тантанани ниҳоятда жонли ва таби-ий равишда ўтказиш учун иждоий излан-ганлари кўпчилик эътирофига сазовор бўлган эди. Наврўз сайи-ли режиссёри Исоқ Тураев бу йилги баҳор байрамини ана шу услубга содиқ қолганига қойил дейсиз. Бу ишда унга Ёзувчилар уюшмасининг пой-тахтдан келган иждоий гуруҳ вакиллари, шунингдек, балетмейстерлар Зебо Турсо-нова, Соҳибжамол Хайдаровлар яқиндан кўмак беришди. (Муборакнинг "Занжирса-ро", "Чироқчи чироқлари" дасталари, Қарши санъат коллежи талабаларидан иборат иждоий гуруҳ эса пойтахтда Утадиган Наврўз сайи-лида иштирок этиш учун қиз-гин ҳозирлик қўришмоқда). Миришкор ту-манчининг "Сарвинос" ансамбли, унинг тур-кманча қўшиқчи қойиллашди ижро этган яққохон ашулчасини Шаҳноза Эшонқуллова, шунингдек, жонанда Умрзоқ Қувватов, Хус-ниддин Мирзаев ва бошқа санъаткорлар-нинг бетакор чиқишлари пойтахтдан бор-ган қизқичқиларнинг хангомаларини таник-ли икромчиларини қуй-қўшиқларига ажиб тарзда уйғунлашиб, олқиш ва эътирофлар-га сазовор бўлди.

Ортимизнинг барча вилоятлари, туман-ларида Наврўзи олам сайиллари мана шун-дай улуввор руҳда давом этмоқда.

Бўритош НОСИРОВА

МИЛЛИЙ ЛИБОС МАЪНАВИЯТ КЎЗГУСИ

Навоий шаҳридаги "Фарҳод" маданият саройида "Фольклор-этнографик ансамблларининг томоша дастурларида ўз ҳудудига хос миллий либосларнинг тутган ўрни" мавзусида семинар-кенгаш бўлиб ўтди.

Маданият ва спорт ишлари вази-рининг, Халқ ижодиёти ва мада-ний-маърифий ишлар илмий-методик маркази, Навоий вилояти маданият ва спорт ишлари бош-қармаси ҳамкорлигида ташкил этилган маъруза тадбирини Навоий вилояти ҳокимлигининг котибати мудири У.Сатторов очди. Халқ ижодиёти маркази директори ўринбосари У.Тоҳиров ўз маъруза-сида ҳозирги кунда фаолият кўрсатаётган фольклор жамоалари миллий либосларга жиҳдий эъти-бор бериши кераклигини алоҳи-да таъкидлади. Чунки уларнинг саҳна либосларида бир-бирини тақрорлаш, ўз ҳудудига хос бўлмаган кийимлардан фойдала-ниш ёки либосларнинг реперту-арга мос келмаслиги каби ҳолат-лар кузатишмоқда. Маърузада ўз ҳудудига хос аънавий либослар-ни сақлаб қолиш ва уларни кел-гуси авлодларга етказиш фоль-клор-этнографик жамоаларнинг

асосий вазифаларидан эканлиги му-сабаби асосий асосларидан эканлиги алоҳида қайд этилди.

Вилоят маданият ва спорт иш-лари бошқармаси бошлигининг ўринбосари Б.Умаров, Тошкент шаҳридаги Ҳамза номли мусика коллежи катта ўқитувчиси Т.Маҳ-мудов вилоятда фаолият кўрсата-ётган фольклор-этнографик жамо-алар иш тақрибасида миллий ли-бослардан фойдаланишнинг ўзига хослиги, фольклор кўшиқлари му-сика асосларисиз, қошиқ, қар-сақ воситасида ижро этиши, би-нобарин, имкони борича фольклор санъатида замонавий мусика ан-жомларидан фойдаланмасликка доир қизқарли мулоҳазаларни билдирдилар.

Ҳозир аънавий фольклор фоль-клор-этнографик жамоалар репер-туарига жалланган асарларнинг сўзининг талқини орқали яшамок-да. Янги кўшиқларнинг юзага кел-лиши ва омаллаштириш ҳам қўли-нча фольклор ансамбллари иждо-ий

тида рўй бермоқда. Шундай экан, ҳар бир жамоа ўзи мансуб ҳудуд фольклорининг бадий кўзгусига айланмоқ керак. Фольклор-этно-график жамоалар ўзбек фольклор-шунос олимлари томонидан ўтқа-зилган илмий экспедициялар да-вомида тўпланган кўшиқ ва қуй-лардан самарали фойдаланапти-лар, деб бўлмайди. Айниқса, ҳар бир ҳудудга мос фольклор либос-ларини яратишда қадимий архео-логик манбаларга, хусусан, Варах-шиқ, Афросиёб, Болаликтепа каби обидалардан топилган деворий су-ратларда тасвирланган қадимий кийимларга асосланиб иш қўри-шга етарли даражада эътибор қарат-майяптилар. Ана шулар ҳақида фи-лология фанлари доктори, про-фессор М.Жураев маъруза қилди.

Навоий давлат педагогика институти кафедр мудири О.Қаюмов қадимий урф-одат ва маросимлар билан боғлиқ фоль-клор асарларининг саҳнавий тал-қини мавзусида маъруза қилди. У "Сардоба" фольклор-этнографик ансамбли тайёрлаган "Қарманда "Лачак тўйи" дастурида намойиш этилган кўна маросимлардан би-рини таҳлил қилиб берди.

Шунингдек, Қашқадарё ви-лояти "Момоғдек" фольклор-этно-график ансамбли бадий раҳбари М.Аҳмедова, Навоий вилояти Ну-рота тумани "Нуржаҳон" фольклор-этнографик ансамбли катнашчи-си Н.Давлатова, Андижон вилоят-ли Халқ ижодиёти маркази бўлим мудири М.Мамадалиев, Навоий шаҳар "Сардоба" фольклор-этно-график жамоаси рақс устаси М.Жабборовалар фольклор ансам-бллари репертуарини тайёрлаш билан боғлиқ муаммолар, саҳна либосларида ҳудудий ўзига хос-лики сақлаш тўғрисида ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Тадбир доирасида қадимий Наврўз байрамига бағишланган фольклор фестивали бўлиб ўтди.

Дилдора ГАДОВА

Ўзбекистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, "Ўзбектеатр" иждоий-ишлаб чиқариш бирлашмаси

2008 йил 27 — 31 март кунлари Ўзбек Миллий академик драма театрида "Ёшлар йили"га бағишлаб, ёш режиссёрларнинг "Дебют — 2008" театр санъати кўрик-фестивалини ўтказилади.

Фестивал дастури

27 март
11.00 Кўрик-фестивалнинг очилиш маросими.
11.30 "Актёр тақдири". Муаллиф ва режиссёр Шухрат Нуралиев. Ўзбек Миллий академик драма театрида сахналаштирилган.
15.00 "Паризоднинг ташвиши". М.Ҳужанова асари, С.Ҳужаниёзов номидаги Қорақалпоғистон ёш томошабин-лар театрида сахналаштирилган. Режиссёр Сағимбой Ай-имбетов.
17.00 "Иккинчи тумор". Эркин Воҳидов асари, Мулла Тўйчи Тошмуҳаммедов номидаги Қашқадарё вилоят му-сикали драма театрида сахналаштирилган. Режиссёр Ак-там Бойтўраев.

28 март
11.00 "Қайрағоч соясидаги эҳтирос". Южин О'Нил аса-ри, О.Ҳужаев номидаги Сирдарё вилоят мусикали драма театрида сахналаштирилган. Режиссёр Мансур Ҳолиқов.
15.00 "Тўда". Н.Қобул асари, Ю.Ражабий номидаги Жизжақ вилоят мусикали драма театрида сахналаштирил-ган. Режиссёр Ҳабидулла Қобулов.
17.00 "Тазарру". Ю.Лермонтов асари асосида республи-ка ёш томошабинлар театрида сахналаштирилган. Ре-жиссёр Ева Блинова (Ёш томошабинлар театри сахнаси-да, рус тилида).

29 март
11.00 "Мизантроп ёхуд одамови". Эжэн Лабиш асари, Юсуфжон қизик Шакаржонов номидаги Фарғона вилоят мусикали драма театрида сахналаштирилган. Режиссёр Раҳматулла Тўхтабоев.
15.00 "Ютуқ". Беркье Маринье асари, Ўзбек Миллий академик драма театрида сахналаштирилган. Режиссёр Хотам Охунов.
17.00 "Насрин". С.Турсун асари, Ҳамза номидаги Қўқон шаҳар мусикали драма театрида сахналаштирилган. Ре-жиссёр Ҳамза Хонов.

30 март
11.00 "Ёлғонлар чўв тўшган кун". Ф.Корнеги асари, Али-шер Навоий номидаги Наманган вилоят мусикали драма театрида сахналаштирилган. Режиссёр Жавлон Жураев.
15.00 "Кўргилик". А.Несин асари, Қашқадарё вилоят мусикали драма театрида сахналаштирилган. Режиссёр Фарход Жумаев.
17.00 "Дарс". Э.Ионеско асари, Ўзбекистон давлат санъат институтини талабалари иштирокида сахналаштирилган. Режиссёр Қутлимурод Ёкубов.

31 март
11.00 Фестивалга бағишланган илмий-амалий конфе-ренция.

НОВВОЙНИНГ ПУЛИ КЎПАЙСИН...

("Таңдир тўлиб ёпиқди нон", "ЎЗАС", 2008 йил, 4 январ)

Нон ҳақида гап кетганда, аввало, новвойларнинг маҳоратини эътироф этиш жоиз. Юртимиз-нинг ҳар бир ҳудудига ўзига хос нон ёпиш санъати шаклланган. Ҳар бир вилоятнинг ноини унинг шакли ва таъминдан бемалол фарқлаш мумкин.

Халқимизнинг тўй-ҳашамлари, меҳмондорчилик, байрам ва тур-ли тадбирларда дастурхонга ав-вало нон қўйиш урғига айланган. Қадим одатларимизда кўра, икки ёшни унаштириш чоғида, сафар-га отланган кишини кузатаётган-да ҳам нон ушатилиб, эзгу ният-лар қилинади. Буларнинг бирча-си нонни эъзозлаб, унга буюк неъмат сифатида қарашимиздан далолатдир.

Шунингдек, азалдан новвой-ларнинг ҳалол, соғлом бўлиш-лари лозимлиги ҳақида ривоятлар

айтиб келинган. Ота-бобоси новвой ўтганлар бундай ривоят-ларни яхши билишадилар ва уларни

бирида шундай хикоя қилинади. Кунларнинг бирида тарбия қўрмаган новвой эрталаб бир қоп пулни орқалаб кетаятган экан, йўлда унга бир нуроний отахон учраб:

— Ҳа, бўтам, саҳари мардонда қаёққа, нима орқалаб кетаятсан? — деб сўрабди.

— Эй, отахон мен бир фақир новвойман. Биласиз, тандирдан жуда кўп кул чиқади. Ҳар саҳар шу кулни тўплаб қопга солиб, анави жарликка элтиб тўқаман, — дея новвой пул олиб кета-ётганини яширибди.

— Ҳақиқатан ҳам кул-ми? — қайта сўрабди отахон.

— Айтдим-ку, кул! — жерқибди новвой.

— Ундай бўлса, бўтам, кулингга худо барака берсин! — дея отахон доғи қилиб ўтди кетибди.

Новвой бироз юриб, қопини ерга қўйиб ор-қасига қараган экан, отахон кўринмабди. Юраги "шув" этиб та-гин Ҳазир бувамасмикан, деган ўй

Асл нарсалар ҳамиша гўзал, жозибдор бўла-ди, ўзига хос жиҳатла-ри билан доимо эъти-борни тортади. Адаби-ётимиз тарихида ҳам шундай асарлар борки, улар неча замонлар ўтса-да, худди жавоҳир-дай ярқираб кўринади.

Яқинда Гафур Гулом номидаги нашриёт-мат-баа иждоий уйи томо-нидан адабиётшунос Абдулла Улуғовнинг "Асл асарлар сеҳри" ном-ли адабий мақолалар тўплами чоп этилди. Ушбу китобдаги мақолаларда ўзбек адаби-ёти дурдоналарига айланган асарлардаги қадрдон қаҳрамонлар, уларнинг ички ва ташқи қиёфаси, абадиятга дахлдор муҳаббат туйғусининг таъсирчан талқинлари хусусида фикр юритилади.

Дарҳақиқат, асл асарлар вақт синови-га бардошли бўлади, ўзининг гўзаллигини, таъсирчан-лигини ва улкан тарбиявий аҳамиятини йўқот-майди. "Асл асарлар сеҳри" китобида бугунги кунда ҳам замондошларимиз юксак қадрлаб мутлола қилаётган "Уткан кунлар", "Меҳробдан чаён", "Сароб", "Анор", "Бемор", "Уғри", "Да-ҳшат", "Биринчи муҳаббатим", "Муҳаббат" син-гари асарларда намён бўлган юксак санъатко-рона маҳорат сирларига эътибор қаратилган.

Адабий қаҳрамонлар инсоннинг адабиёт-даги тинимларидир. Улар асарлар саҳифа-ларида турли қиёфаларда намён бўлади. Бу қаҳрамонлар гоҳида ўзларининг ички кечин-малари, қувончу изтироблари билан китобхон-

Домний ҳамроҳ

ни тўлқинлантириб, қадрдон кишисидек яқин бўлиб қолади, ҳаёт ҳақида, умр мазмуни тўғриси-да ўйга толдиради. Мунаққид Абдулла Улу-ғовнинг "Ўзбекистон" нашриётида босмадан чиққан "Инсон ибратга интилади" (2007) ном-ли адабий-танқидий мақолалар тўпламида адабий қаҳрамонлар-нинг ана шундай ҳаёт-бахш таъсири, бадий сўзининг беқиёс қудрати, вақт инсонга берилган илоҳий неъмат эканлиги, устозлар ибрати ҳақида мулоҳаза юритилади.

Жумладан, муаллиф "Матонатли маҳоратшу-нос мунаққид" мақоласи-да шундай ёзади: "Матёқуб Қўшновнинг муайян асар матнини таҳлил қилиб кўрсати-шини худди қоронғу жойда теварак-атрофи-га ёғду таратиб турган чироққа ўхшатиш мум-кин. Бу "чироқ" ёғдусида "Сароб", "Кўшнор чироқлари", "Одам қандай тобланади", "Хул-кар" каби қатор роман, қиссаларнинг бор бўй-баста аққол кўринади. Бундан китобхонлар-нинг ҳаёт ва адабиёт ҳақидаги тасавури ой-динлашади, мулоҳазаси теранлашади. Ада-биётшунос, мунаққид ишнинг самараси айна шу билан белгиланади". Дарҳақиқат, адаби-ётшунос ва мунаққид Абдулла Улуғовнинг ушбу рисоласи ҳам ўқувчиларнинг бадий адабиёт тўғрисидаги тасавуруларини бойи-тиши, уларни фикрлаб, мутлола қилишга ун-даши билан аҳамиятлидир.

Ҳайдар МУХАММАД, Санъат институти катта ўқитувчиси

Жуманиёз ЖАБОРОВ,
Ўзбекистон халқ шоири

НАВРЎЗ ФАСЛИМ ЎЗГАЛ КЕЛДИ

КЎКЛАМ МУХАММАСИ

Келди кўклам, ерга ёйиб чўғ силан,
гулгун намат,
Тол бутуғи узра саъва қилди булбули давват,
Сайр этар гулзорин ул қиз,
ишида заррин сават,
Эзида гуларанг либосу дилда орзу қатма-қат,
Бу баҳордир, қизга ёрди,
менга жондан ҳам ази.
Оҳ, уни ҳар йил кўришдан роҳатим оламча бор,
Ассалом, Наврўз! — дейинму
Шул баҳор саҳнида яйраб лола терган гулзор,
Истарам, албатта бир кун
бўлғусидир менга ёр,
Бунча дилбар, бунча барно,
сарвақду ҳам нафис.

Дилда орзулар жўшаркан сой бўлиб, дарё бўлиб,
Мен кутарман ул гузални ошиғу шайдо бўлиб,
Ул ўтиб кетсай наҳотки менга бепарво бўлиб,
Унда оҳидан жаҳон ёнғайку вовайло бўлиб,
Ушбу ожиз ҳолатимга не дегай аҳли тамиз?

Бул хитоб орқиқча балким,
то жаҳонда меҳр бор,
Шафқату ёғду билан йўғрилган асли навбахор,
Шунга ундайди ҳаёт —
дарёда мавж, тоғларда қор,
Эй кўнгал, ўртанма орқиқ,
ташвишу дардинг бекор,
Барқарор бўлғай ишончу шубҳалар бўлғай ғализ.

Дов-дараст оқ-пушти рангдан
бош-оёқ тақмиш зирак,
Ушбу йил ҳосил, демакки,
бир жаҳон бўлса керак,
Ногаҳон кўзгади кўкда ҳам яшин,
ҳам гулдирак,
Ел чопиб, тебранди минглаб
оқ бадан толу терак,
Бир ажойиб дам эрурким, ларзақору ҳам лазиз.

Яхшилар васлу висоли —
бу жаҳоннинг неъматини,
Шул боис кўп бебаҳодир
Наврўзимнинг ҳикмати,
Эй, муҳаббат аҳли, ёқин сизга Оллоҳ ҳикмати,
Ўзгини этса намоён лаҳзаларнинг қиммати,
Севгидир олам китоби ичра энг олий ҳадис.

МИНГ ШУКУР

Исмалоқча чиқиб олдик қишдан, минг шукур,
Навбат етди ловулаган қулуннайга ҳам.
Яна оппоқ садаф тутдан олғаймиз ҳузур,
Ҳақиқ лабдай дилин тортар силос ҳам там-там.

Яна ўрик пишиб қолур тиллодай сархил,
“Мана ман” деб асалланур лунчақ шафтоли.
Ора-чира чиқаверар мевалар ҳар хил,
Бир-бирдан нафис, хушбўй, тотли, сафоли.

Иштаҳани ёндирди барра бодиринг,
Помидор ҳам тандирдаги чўғ каби ял-ял.
Иштиёқу меҳр билан тишини ботиринг,
Қонингизда минг туйғулар кўрсатур амал.

Олма чиқар, анор чиқар —
минг маржон-маржон,
Саховатин кенг очайди ўзбек замини.
Бир томонда тарвуз деган силсила карвон,
Қовунлардан биз олғаймиз
жаннат таъмини.
Кўёшимиз қозонда юз хил масаллиғ,
Бир-бирдан жилавагару ҳайтабхи, ширин.
Кафтда тутар — тапиб кўрдим,
болдан маззалик,
Мағзи-мағзи ичра буюк меҳнат яширин.

Ҳар бир мева ҳароратда офтобга ўхшаш,
Биз таҳсинлар айтиб
яна анжир, кишмишга,
Томирларни куч-қувватга тўлдириб яқшаш,
Яна дадил киришгаймиз ижодга, ишга.

ҲАМАЛ КЕЛДИ

Баҳор келди, Наврўз келди, ҳамал келди,
Дов-дарасту экинларга амал келди.

Диёримда Наврўз бугун, байрам бугун,
Кўнгал уйин раешан этиб, ғазал келди.
Боғларга юр, тоғларга юр, яйра кўнгал,
Наврўз фаслим ҳар ғалидан гузал келди.

Ошиқларнинг таронаси дил яйратар,
Ҳар кўнгалга Ишқ аталмиш машғал келди.

Осмонининг куббасидир олтин кўёш,
Нурлар сочиб, дилин очиб ял-ял келди.

Ёшлик тўйи, севаги тўйи Наврўз эрур,
Ер юзига тўшаб яшил бахмал келди.

Яйраб кетди, сайраб кетди ўзбек элим,
Мева-чева, дарё-дарё асал келди.

Наврўз кезар Ўзбекистон ҳуснин очиб,
Хушбахари бизга нурдан аввал келди.

ЗИЛОЛЛАРИНГДАН

Наврўзим, ўргилай жамолларингдан,
Осмонинг, офтобинг, ҳилолларингдан.

Баҳи этур дилларга бир дунё орзу,
Тоғларинг, боғларинг, ниҳолларингдан.

Наҳи этиб кўксимга кўрку чиройинг,
Баҳралар олурман зилолларингдан.

Муаттар бўдику бу олам саҳни
Лолалар уфурган шамолларингдан.

Юр, жоним, Наврўзим бағрин кезайлик,
Завқ олиб дилрабо саволларингдан.

Куйлаги, ўйнаги, яйра Диёрим,
Магнолар олурман мақолларингдан.

Т.МАҲКАМОВ олган сурат.

Ахтамкул КАРИМ

Ватан азизлигини билдим

ОНА ЗАМИН

Бу дунёга фарёд солиб келган куним,
Волидамнинг кучоғида тўлган куним,
Кафтга олиб югурганман тупроғингни,
Она замин, сенга ошиқ бўлган куним.

Шодлигимдан сизмай кетдим бу оламга,
Юртим, сенинг озодлигинг кўрган куним.
Болалар дарг беришди оғоҳидан
Гулзорларда гул орадаб юрган куним.

Бу тупроқнинг билдим қанча азизлигин
Қалдирғочлар ошённин кўрган куним.
Гулларингни кучоғимга босиб ўлдим,
Дилда ишқинг кўрғонини кўрган куним.

Қоғоз, сенинг тинчлигингни буздим, узр,
Сархуш эдим шеър завқидан тўлган куним.
Тоғу тошлар кўзларимга синиб кетди,
Ватан, сендан жудо бўлсам — улган куним.

ВАТАН

Дара сукут сақлайди борсам,
Йўллар унсиз кўнмиш кетган.
Елғизоёқ бу сўқмоқлардан
Боболарим ҳайқириб ўтган.

Осмонларни суяган чўққи,
Қирлар билан боғлар йўлини.
Искандартоғ ёнига бордим,
Харсангларга бериб кўлимни.

Чўқдим кекса чинор пойига,
Йиллар мени домига тортиди.
Ғамларимни тўқиб юбордим,
Тақдир уни елкамга ортди.

Хувиллаган кимсасиз боғлар
Хазон тўшаб борар пойимга.
Болалигим кечган қишлоқлар,
Келдим унинг-ўсган жойимга.

Осилганди отам кетмони —
Мунқайибди ҳовлида ўрик,
Ташуммадм телба дунёни,
Ҳаёт, ўзи бу не кўрғилик?!

Қамчилдай дарёни кимдир,
Фарёдига туриб бўлмайди.
Бошин уриб борар тошларга,
Ўз жонига раҳми келмайди.

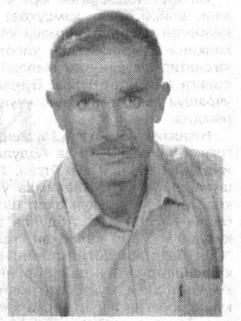
Чизганларим совуқ манзара,
Кўрганларим минг куйга солди.
Болам деб ундирган боғларим
Баланд тоғлар бағрида қолди.

МУНИРАГА

Қизим, менга ҳавас қилмагин,
Эжайман тогдан донимини.
Нима унинг чиқар, билмадим,
Бир дард ало қилди жонимни.

Экканларим беҳато унинг,
Юракларинг этармикан шод,
Ҳар битта сўз Хумо қушидай
Учиб юрса оламда овод.

Кўрқаман, вақт тегирмон каби
Янчиб берса эккан донимини.

Гўр шеърларим болам сингари
Олармикан менинг сингари?!

ЛОЛА ГУЛИМ

Очилдингму, лола гулим,
Бағринг бўлиб тилим-тилим.
Сенга етиб келмоқ учун
Адо бўлди менинг дилим.

Тахтинг бунча баланд экан,
Меъмор сарбаланд экан.
Харидоринг мендек ёниб,
Юрган оёқяланг экан.

Қизғонади тоғлар сени,
Майсаларга боғлар сени.
Туш кўради узун туялар
Қанча дили менинг сени.

Келдим сенинг қасдинг билан,
Бошинг сийлаб тилим билан.
Дардларимни тўқиб-тўқиб,
Ором олай тафтинг билан.

Очилдингму, лола гулим,
Бағринг бўлиб тилим-тилим.
Сенга етиб келмоқ учун
Адо бўлди менинг дилим.

Менинг умримга ёз келди,
Этиб юз мингта ноз келди,
Ўтиб кетган баҳорим
Ортидан излаб, аёз келди.

Куюк сахро менинг кўнглим,
аламга жо менинг кўнглим,
Сабр қил, о, менинг кўнглим,
адолик сенга боз келди.

Бу қора холу хатларга
қўшиб кўнглимни байларга,
Ҳама мажсун сифатларга
дилдан битта роз келди.

Яшил денгизга чўққан гул,
Ғаминг кўксингга эккан гул,
Баҳоримдан кечиккан гул,
алошиб айна ёз келди.

Дилим бир гулга кўнмишди,
у гул қонимга чўмишди,
Кейин гул қил-қизил бўлди,
танамга инқироз келди.

Қаламни айла эъзоз деб,
тамоми дардларинг ёз деб,
Килурсан қўқка парвоз деб,
қўлимга бир қоғоз келди.

Ўтар Ахтамқули йиллар,
ёниб ёзганларинг гуллар,
Сенингдек телба кўнгилар
бу гулзорларда оз келди.

Тошпўлат Ҳамид номи менга болалигимданок
яхши таниш эди. Отам мактабда ишлаган йиллар
Қизилтепа туман халқ маорифи бўлимини бошқарган
Тошпўлат ака 1955 йили Ёзувчилар уюшмасининг
вилоятлараро бўлими раҳбарлигига таяинланганч,
Бухоро шаҳрига кўчиб кетгунга қадар катта
амаким Бўрон Исмоилов билан девор-дармиён
қўшни яшаганлар. Шу боис, отам ва амакимдан у
киши ҳақида кўп яхши гапларни эшитганман. Тош-
пўлат Ҳамид ижодини айрича меҳр билан ўқиб,
иктидорига ҳавас қила бошладим. У киши мен —
ўсмир назарида ўзим билган, таниган одамлардан
ниҳоятда баланд, тенгсиздек туюларди.

Мақтабни тугатгач, Тошкент давлат университетининг журналистика факультетига ўқишга кирдим. Онда-сонда машқим бирор газетда босилиб чиқса, еру кўкка сизмай юрардим. Талабалик давралари шеърхонлик билан бошланиб, баҳо-мунозава ра, ўқиган китобларимиз, устоз адибларнинг янги асарлари ҳақидаги суҳбатлар билан давом этарди. Бир кун машқларимни «Ёш гвардия» (ҳозирги «Янги аср авлоди») нашриётига олиб бордим. Ешлар ижодида шу нашриётда нисбатан кўпроқ ўрин берилар, тез-тез турли тўпламлар, баёзлар чоп этиларди. Машқларим билан танишган ва бухоролик эканлигини билган нашриёт муҳаррири, шoir Тўлқин «Сенга область газетасига «оқ йўл» ёзиб берман. Тошпўлат акага элтиб бер», деб қолди. Уша пайда Тошпўлат Ҳамиднинг «Ёш гвардия» нашриётини чиқарган навбатдаги шеърини тўпламига Тўлқин ака муҳаррирлик қилаётган экан. Тўлқин аканинг «оқ йўли», устоз номига йўллаган бир энлик саломномасига битта сурат, тўрт-бешта шеъримни қўшиб ўша йили баҳорда Бухорога келдим. Сўраб-сўрашди «Бухоро ҳақиқати» газетаси таҳририяти (ҳозирги «Вилоят босмахонаси МЧЖ»)ни топдим. Бош муҳаррир ўринбосари Ҳабиб Абдуллаев Тошпўлат аканинг ботоблигини, уйда ётган

корларнинг «Нилуфар» адабий тўғарагида ҳар ойда бир марта ўтказиладиган машғулотларни билга олиб борардик. Уша пайда нафақат Бухоро шаҳри, балки вилоятимизнинг турли ҳудудларидаги бадиий ижодга ҳавасманд аксарият қаламкашлар «Нилуфар» теварагига уюшган, яхши адабий муҳит қарор топган эди. Иштирокчилар устозининг янги шеърларини тинглашгач навбат билан ёзган машқларини ўқишар, фикр-мулоҳазалар билдирилиб, шеърлардаги ижобий хиҳатлар ва камчиликлар кўрсатиларди. Маъқул топилганлари «Бухоро ҳақиқати»

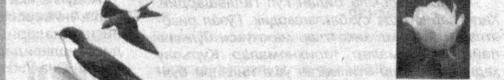
вқеи, мансаб, мол-давлатига қараб муомала қилмасди. Баъзан таҳририятга келган ёш ҳаваскор қаламкашлар билан узоқ суҳбатлашар, уларни эшитиб, ўзи ёзганларини ўқиб берарди. Устозининг саломатлиги жойида эмаслигини ҳаммамиз яхши билардик. Тошпўлат ака бир кун номига Есентукидаги, марказқум тасарруфдаги санаторийга йўлланма келганлиги, даволаниб қайтмоқчилигини айтди. — Агар санаторийдан ўлмай қайтсам, кейин ўлмайман, узоқ яшайман, — деди устоз сафарга жўнаб кетаётиб. Сўнгги айтган гапи — шу. Уйлаб қарасам, устознинг ахволи ўзига аён экан. Минг афсус! Қайта кўришиш насиб этмади. Тошпўлат Ҳамид она юртини бараваж пардаларда куйлаган ва-танпарвар, қалам аҳли бошини қовуштирган, ёшларга раҳнамо, бағрикенг, хушфёъл инсон сифатида хотирамизда қолди. Таниқли адиблар — Жамол Камол, Неймат Аминов, Ойдин Ҳожиев, Сафар Барноев, Омон Мухтор, Тошпўлат Ахмад, Тилак Жўра, Фулом Шомурод ва яна қанчадан-қанча қалам ва санъат ахллари, бирга ишлаган жамоадошлари, замондошлари, дўст-биродарлари устоздан олган сабоқ ва меҳр-муруватни унутмайдилар. Устоз ҳамиша ўзини ҳаяжонга солган воқеа ва манзараларни шеърга солиб куйлаган. Унинг шеърлари, таъбир жоиз бўлса, кайфияти, ҳаётий мушоаҳадалари, таржimai ҳолининг садрларга жо этилган, поэтик лаҳзалари, ҳолатларидир. Шунинг учун ҳам Т.Ҳамид қаламига мансуб ғазаллар, лирик ва фалсафий, воқеабанд шеърларда унинг тирик сиймоси акс этиб, ҳаёт нафаси уфуриб туради. Зеро, кўлга қалам олимдан, ижод қилишдан ҳам асл муддао шу бўлса керак.

ИККИНЧИ УМР

Узимча Тошпўлат аканинг юриш-туриши, одамлар билан муносабатидан сабоқ олганман. У киши ижодкорлар билан суҳбатлашгани ниҳоятда хуш кўрар, янги шеърларини ўқиб берар, бошқаларнинг фикр-мулоҳазаларини, нималар вазъатлиги билан қизиқарди. Тошпўлат ака ўтирган даврада ҳаммаша кўтаринки кайфият хукм сувар, ширин суҳбат қурилиб, қизикдан-қизик хангомалар айтиларди, ичакүзди кутиллар бўларди. У киши воқеаларни доим образга кириб гапирарди. Устоз гурунларининг гашти, файзи ўзгача эди. Шунча бирга юриб, устознинг ғийбат қилганини эшитмаганман. Катта-ю кичики бирдай кўрарди. Одамларга ма-

Яхшилар ёди

Устоз ижоди хусусида мулоҳаза юритар экан, халқимизнинг ардоқли шоири, Ўзбекистон Қадриятлари Абдулла Орипов: «Устоз шоир Уйғун Тошпўлат Ҳамид ҳақида ёза туриб, уни Зарафшон булбули деб атаган эди. Бунингдек ажойиб ҳамда тўғри таърифдан ўтказиб бир нима демоқ мушкул, албатта. Тошпўлат аканинг туғилган қишлоғи Бўстон деб аталади. Бўстон булбулсиз бўлмайди. Тошпўлат Ҳамид нафақат Бўстон қишлоғининг, нафақат Бухоро чаманзорининг ёҳуд Зарафшон воҳасининг, балки дилбар Ўзбекистоннинг хушовоз булбулларида биридир», деб ёзган эди. Биргина шу эътирофдан ҳам устоз ижодининг жозибаси ва аҳамиятини тасаввур этиш мумкин. Тошпўлат Ҳамид ҳаёт бўлганда шундай йил умрининг 80-баҳорини қаршиларди, фарзандлари, ижодкор дўстлари, шоғирдлари давраси тўрида ўтирган, кутловлардан боши кўкка етган, истиклолни улуглаган, замондошларимизни тинчликни, хуриятни кадрлашга даъват этган бўларди. «Менинг асрим», «Гум-базлар садоси», «Тоғларга бок, тоғларга», «Бўстон наволари», «Кудё зарралари» сингари ундан ортиқ китоблари каторига янги-янги мажмуалари қўшилди. Бор воқеада овоз ва обод дийримизни куйларди. Гарчи устозга бу кунларни кўриш насиб этмаган бўлса-да, қолдирган адабий мероси, қилган яхшиликлари, эзгу ишлари билан иккинчи умрини яшамокда. Шеърини бор экан, меҳр-оқибат, юксак инсоний фазилатлар кадрлар экан, устоз умри асло завол топмайди. Мухлис-лар, шоғирдлар, миннатдор авлодлар хотирасида, қалбида яшайверди. Жаҳонгир ИСМОИЛОВ, республикада хизмат кўрсатган журналист

НАВБАХОР

Муқамий ғазалига муҳаммас

Қилса айғирлик даъвосин, во ажаб, тойчоғлар,
Лоф урар тиб илмидин соғдин кўра носоғлар,
Не илож, ой чехрасин ҳам маскан этмиш доғлар,
Навбахор очилди гуллар, сабза бўлди боғлар,
Суҳбат айлайлик келинлар, жўралар, ўртоғлар.
Бир назар сол: лолалар сўзларинг офтоб ила,
Кел, муганий, даврамизга нижагаз руубоб ила,
Ўйнама арбоб билан, арбоб урар ҳар боб ила,
Хуш бу маҳфилда тириклик улфату аҳбоб ила,
Ўйнашиб, гоҳи табиатни қилайлик чоғлар.
Гар қошимга келса ёр, белни қамчидин боғлайин,
Лоладин доғ қарз сўраб, ағёр дилини доғлайин,
Кўзларим излар ани, айтмас, қаерда пойлайин,
Рух очиб кўздин ниҳон бўлса паридек, найлайин,
Айрилиб хушу ақлдин телба бўлмай соғлар.
Қайга боқма олди-сотди, еру кўк бозор экан,
Бу бозор олғирлари ё қассоб, ё аттор экан,
Хўб можаролар улуснинг манглайида бор экан,
Ҳайфим, аҳли тамиз ушбу маҳалда хор экан,
Олдилар ҳар ерда булбул ошённин зоглар.
Бош эгиб ҳар кимсига дард ошкор айласанг,
Дўста дўст расмин тутиб, шафқатни бисёр айласанг,
Марҳамат кутсанг алардин, нолаи зор айласанг,
Малҳам истаб кимсадин, захм изҳор айласанг,
Чоран қилмоқдин ўзга, устига тирноғлар.
Навбахор келди яна, шарқирар сойим, Муқим,
Қир-адирда қуй-у қўзи, чопқилар тойим, Муқим,
Авжда куй-ялалар, чилдирмақаш Шойим, Муқим,
Тобақай мундоғ маломат кужкида доим Муқим,
Бу замон кўз туттин эмди сенга бўлсун тоғлар.
Низом КОМИЛ

Эл-улус ардоқлаган, юрт меҳрига сазовор халқ шоири билан ҳамсўбат бўлишни орзу қилмаган инсон тоғимласа керак...

ганки, биз уларни бадиний кашфиётдек қабул қиламиз. Мен ҳам Пайгамбаримиз ҳадисларини бирмунча ўрганиб, улардан илҳомланиб, дастлаб қирқта, сўнг яна анча-мунча шеърлар битдим...

Армон

— Бехуда ўтиб кетган кўп йилларни эслайм. Бундан сиз биласиз — мустабид тузумнинг сиёсати қаттиқ эди. Хар нечук, виждонга қарши бирор иш қилмаган бўлса-да, кўп вақтимиз бекор кетгани рост. Энди, у кунларни қорай...

фига хушовоз хонанда Аҳмадхон Шукуров ҳам келган экан. У мумтоз ашулалар, Абдулла ака шеърлари асосида яратган кўшиқлардан куйлаб даврани обод қилди.

Бу тақлифдан қувончи тошган Тошпўлат ака «Тико-сини Бухорининг жин кўчалари томон туриб юборди. Биз бир аср аввал ҳам мавжуд бўлган кўчаларда сайр этиб юрардик. Онда-сонда электр сими газ қувурлар янги тамаддун белгиларини ошқор қилиб қўярди.

Зиёрат

Эртаси кун Баҳовуддин Нақшбанд ҳазратлари макбарасини зиёрат

Янги аср адабиёт илми:

- 1. Мана XXI асрнинг ҳам 7 йили ўтди. Шу йиллар мобайнида ўзбек танқидчилари ва адабиётшунослари ҳам баҳоли қудрат ижод билан машғул бўлдilar. Бинобарин, сизнингча, янги аср адабиёт илмида қандай ўзгаришлар юз берди?
2. Ўзбек танқидчилиги ва адабиётшунослиги олдида қандай муҳим вазифалар турибди, деб ўйлайсиз?

ЎЗГАРИШЛАР, МУАММОЛАР

билан «кўча чангишти» юради, холос. Шаҳси орқали адабиётни мушоҳада қилишга қодир олимнинг тадқиқоти менга нечоғли қадри бўлса, адабиёт воситасида ўз шахсиятини идрок айлай билган тадқиқотчининг ишлари шу даражада қизиқарли.

«Деди... деди...» ларга асосланган илм пойдевори омонат иморатга ўхшайди — қанча тез қад кўтарса, шунча тез кулаб кетади. Шўро даври адабий танқиди ва адабиётшунослигининг заволи ёлғиз сиёсатнинг шафқатсизлиги, мафкура зўравонлигига алоқадорми? Мен бундай деб билмайман.

Диссертация ёзиш-у китоб чиқариш истеъдод ва зафар мезони ҳисобланса, биз нуқул ортага қарашлик лозим бўлади. Холбуки, ҳеч бўлмаганда тўрт-беш йил умр кечирадиган бирор тадқиқот яратиб бўлганда қанча даъво-ю идаволардан кечиш зарур. Албатта, ўзгаришлардан кўнгли тўлганда бу мулоҳазалар баёнига ҳоҳат қолмасди. Шунинг учун яна бир фикрни айтиш. Ўзгариш, фақат илмга қандай кириб келиши, қандай тарзда унда мавқе эгаллаш билан эмас, илм майдонидан қандай «чиқиш»ни фахмлаш билан ҳам бевосита боғлиқ ҳодиса.

Бир пайлар Покстоннинг улғу шоири Муҳаммад Иқбол: «Эскилар раванқи учун олий бир химмат, таҳсинга лойиқ марҳаматдир.

2. Бевосита мумтоз адабиётни ўрганиш ҳақида сўзласам, матн тадқиқотидаги ўзбошимчилик ва сохтакорлик аввалгидек ҳам ажв ҳел қилди. Айниқса, «тасавуфий маъно» шарҳлари тоқат қилиб бўлмади даражада чиқди. Бунинг мисолларини истаган нашрдан кўпайиб келтириш мумкин. Энг таъшишларлиси эса, ҳар турли «илмий» валжирашларга эътироз

бўлган ва мулкка баҳолашни шарт бўлмаган асарлар ҳам кўп. 2. Одатда, бадиний асарни баҳолашда дунё адабиёти мезон қилиб олинади. Бу принцип адабиётшуносликка ҳам дахлдор. Шу маънода бизда ҳам келажакда гееллар, сент-бевлар, белнскилар, шестовлар, эйхенбаумлар, жирмунскийлар, бертелслар, бахтинлар, бартлар, умуман, дунё адабиётшунослигига ўз таъсири-ни ўтказадиган юксак илмий савияли олимлар ва уларнинг индивидуал мактаблари пайдо бўлишини орзу қиламиз.

Бошқа бир савол. Ҳозирги кунда дунёдаги адабиётшунослик марказлари билан бизнинг алоқамиз қандай? Улар билан тенг-ма-тенг тиллаша, баҳслаша ола-мизми? Жавоби оғир савол.

Ҳоҳида ўзимиз амал қилмаган тақлиф ва тавсияларни ҳам қалаштириб ташлаётганамиз. Бир кунги оила қурмаган йигит телевизорда бўйдоқларга уйланишдан наҳият қилди. Бу сувни қурмаган одамнинг сузишдан дарс бериши-га ўхшайди. Бу рамз адабиётшуносликка ҳам тегишли.

Адабиётнинг асоси одобдир. Бу тушунчани танқидчи ёки адабиётшунос ёзган матнга мундсабат тарзда ҳам қўйиш лозимдир. Адабиётшунослар, мунаққид фикрига, ёзган талқин ва таҳлилларига ҳам одоб билан ёндашув, хурмат-эътибор лозим. Масалан, нашриёт ходими адабиётшунослик китобларига қўшимча «таҳлил-лар қиритган холлар бўлди. Бир сироплада ўқидим. Қодирийшнос олимимиз «Абдулла Қодирий — эрк қурбони» деган китоб ёзганмиш. Холбуки, бу ўринда муҳаррир «эрк» сўзини «эрксизлик» тарзда тахрир этиб ўнглаши жуда-жуда зарур эди.

Адабиётчи учун илм керак, изланиш керак, истеъдод, эстетик дид, тушуниш, саралаш қобилияти керак. Бадиний асарни ўқиш учун вақт, баҳо бериш учун кенг қамровли билим лозим. Акс ҳолда, филология соҳасида, гарчанд докторлик диссертациясини ёклаган бўлса ҳам, самонхона худуди унга Америка бўлиб туюлаверади.

Дунё адабиётшунослигига адабий танқидни «механик танқид», «контекстуал танқид», «органик танқид», «формал танқид» тарзи-

Иброҳим ҲАҚҚУЛ, филология фанлари доктори

1. Газетада чиққан бир неча жавобни ўқиб, бир жихатдан хурсанд бўлдим. Адабиёт илмининг тақдирини келажакга учун қуйи-ни бор. Иланиши, янгиликни қувватлаш иштиники сезилиб турибди. Шу билан бирга, ростини айтсам, менда: «Умумий савия хали шуми? Адабий танқиднинг аҳолини шунчаку умумий ва китобий фикр-тушунчалар билан ўйлаб бўлармикан? Адабиётшуносликнинг эртаси нима бўлади?», деган саволлар ҳам туғилди.

Тўғри, фанимизда ўзгариш кўзга ташланиб, ютқуқа ҳам эришялаётир. Бироқ ном санаш, олқиш ва хайбаркалчалчилик олдин-га қичқиди — билингки, моҳият бўш. Шиддат-шижоат суст. Янги-ланиш ўзига яраша. Бу эса қилинган ишларга ҳолис, талабчан танқидий қарашнинг пастигидан далолатдир. Ваҳоланки, танқид ва адабиётшунослик илмининг фикр ҳаёти, руҳоний завоқи юксак бўлмоғи керак. Бу жабҳада хизмат қиладиган олимнинг кадр-қиммати ва нуфузи қанча кўп нарса билиши, ёзиши билан эмас, балки таланти, журъяти, энг муҳими, шахсига (агар у шакланган бўлса) қандоқ сайқал бериб, уни мукам-маллаштиришга интилиши билан белгиланади. Мунаққид ва адабиётшунослик даққилик, сўзамоллик балосидан қутқазувчи асосий «қалқон» ҳам ана шу. Шунда у ўз бурчиға муносиб равишда, ҳар ёнға қийшангламасдан вазифасини бажаради. Мана шунда унинг шахсиятига ҳам, фаолиятига ҳам ажв бир ижодкор «ха, энди...» деган назар билан қарамайди. Акс ҳолда шoir Муҳийнинг «Ўз аҳоли-лини билмаган Асроркул»идан сира фарқланмайди. Нарв бурса, мавжудлигини қўрсатиш илмин-да ё масала талашади ёки озғи

Баҳодир ҚАРИМ, филология фанлари доктори

1. Адабиётшунослар, адабий танқидчилар зиммасидаги вазифа-ни имкони қадар адо этишлар. Менга кейинги йиллари адабиётшунослик масалалари билан билан яқин тарихни ўзаро уйғунлик-да бўйдоқларга уйланишдан наҳият қилди. Бу сувни қурмаган одамнинг сузишдан дарс бериши-га ўхшайди. Бу рамз адабиётшуносликка ҳам тегишли.

Адабиётнинг асоси одобдир. Бу тушунчани танқидчи ёки адабиётшунос ёзган матнга мундсабат тарзда ҳам қўйиш лозимдир. Адабиётшунослар, мунаққид фикрига, ёзган талқин ва таҳлилларига ҳам одоб билан ёндашув, хурмат-эътибор лозим. Масалан, нашриёт ходими адабиётшунослик китобларига қўшимча «таҳлил-лар қиритган холлар бўлди. Бир сироплада ўқидим. Қодирийшнос олимимиз «Абдулла Қодирий — эрк қурбони» деган китоб ёзганмиш. Холбуки, бу ўринда муҳаррир «эрк» сўзини «эрксизлик» тарзда тахрир этиб ўнглаши жуда-жуда зарур эди.

Адабиётчи учун илм керак, изланиш керак, истеъдод, эстетик дид, тушуниш, саралаш қобилияти керак. Бадиний асарни ўқиш учун вақт, баҳо бериш учун кенг қамровли билим лозим. Акс ҳолда, филология соҳасида, гарчанд докторлик диссертациясини ёклаган бўлса ҳам, самонхона худуди унга Америка бўлиб туюлаверади.

Дунё адабиётшунослигига адабий танқидни «механик танқид», «контекстуал танқид», «органик танқид», «формал танқид» тарзи-

АДАБИЁТ — КЎНГИЛ ИЗҶОРИ ЭМАС

Абдулла Орипов сабоқлари

Абдулла Орипов, филология фанлари доктори

қилгани бордик. Тошпўлат ака: «Ҳазратнинг оналари қабрини тавоф этишдан бошлайлик, зиёратни», дея машинани гизиллатиб тор ўйлақлардан олиб ўтиб, Ориф она макбараси сари бошладим. Сўнг Баҳовуддин Нақшбанд ҳазратлари қабрини зиёрат қилдик. Мақбара томон боришда ҳам, қайтишда ҳам кенг йўлакларни тўлдирган зиёратчилар дарвор шоирни таниб олишар, биров хайратланиб боқар, биров эҳтиром ила салом берганча қўли олиб қўришишга, яна қимлариди дастхат қўли олиб, биргаликда суратга тушишга шошарди. Одамлар улғу замондошларини яқиндан кўрганидан мамун. Улар бундан ифтихор этишларини яширишмас, тўғриси, бу оналарнинг ўзи мангу лаҳзалар эди. Шоир ҳам одамлар ҳол-жонига қўймай ўраб олишларига малоллик билдирмас, эҳтимом, бунга жуда оддий ва табиий ҳол деб қарарди.

Абдулла ака билан неча бор сафардош бўлмайин, бу гагисини бутунлай бошқача эди. Назаримда, оддий одамларнинг шоиримизга бўлган ҳеқис эҳтиромини азиз авлиёни зиёрат этгани яна бир азиз сиймо келгандай қилиб қўрсатарди...

Сўнг «Чор Бақр» некрополи томон йўл олдик. Мен аввал ҳам Бухорои шариғида неча бор бўлган эсам-да, «Чор Бақр»ни биринчи кўришим. Бу манзилга ниҳоятда улғувор соқиллик чўққанда эди. Зиёратгоҳ ахшиллаб таъмирланганидан саранжом-сарийшта. Айниқса, эътиборимни тортгани бу манзилдаги улкан масжид мадрасалар улғуворлигига улғуворлик бахш этган гулзорийдалар бўлди.

Жилонхўйда кеч гуллар экан. Майнинг охирида бир ажойиб гуллаб, ўзидан шундай хушбўйлар таратиб турибдики, худди жаннат ҳаволарини оскандай бўласиз. Бу неъматнинг барглари шу қадар мусаффоки, гўё хозиргина ёмғир ёғиб, уларни ювиб ўтгандек туюларди.

Эҳтимом, бу ҳам «Чор Бақр»нинг бир сеҳримикан ё?...

Бухорои шариғи сафари мана шундай улғу зиёратлари унутилмас учрашувлар билан ўтаётганда, бир кун тунда қўпмаганда Тошкентдан ноҳуш кўнғирок бўлди. Абдулла аканинг «Езувчилар уюшмаси раисининг биринчи уринбосари бўлиб ишлаётган ёзувчи Ҳожиакбар Шайхон кўп вақтдан бунён оғир бетоб бўлиб ётган эди. Ҳожиакбар ака оламдан ўттиди.

Эрта тонгда биринчи учоқ билан Тошкентга қайтишимизга тўғри келди. Абдулла аканинг дилига изтироб чўқди. У танкили фантаст адибимизини ўз инисидай яхши кўради. Унинг акалари ва опалари, бутун оиласи билан илгаридан қадрдор эди. Бу йўқотиш шоирнинг дилгир кўнглига жуда оғир ботди.

Ушунда Тошкентга қайтаётиб, негадир, Абдулла аканинг икки йилча бурун Ҳожиакбар Шайхонга атаб ёзган «Сирли олам» шеърисидаги мана бу мисралар хаёлимдан кечди:

Ҳожиакбар, жинларнинг «элпаб, аслида Мурсага келтириш ҳам мумкиндир ҳатто, Лекин шундоқ ёнингдети инсон шаклида Яшаб юрган иблислардан эсрасин Худо!

Мурод АБДУЛЛАЕВ

* Уша чоғлар Ҳожиакбар Шайхон муҳаррирлик қилаётган «Сирли олам» ва «Қалб қуз» нашрларида босилаётган асарларга ишора.

Кўзимни пирпиратиб ўтаман

— Бир шоиримиз, ўзи ёмон ижодкор эмасди, қарилк чоғи армон билан шундай деди: «Жавоним тўла китоб. Уларни кўздан кечи-раётим, ўз асарларини олдида кўзимни чирт қилиб ўтаман. Сен эса бахтлисан — китоблар-нинг олдида кўзингни юммай ўтсан!»

Мен: «Китобларин олдида кўзимни пирпиратиб ўтаман», — дедим.

Қариган чоғинг, бутун умр ёзган, чоп этган асарларингдан кўнглинг тўлмас, бу — катта фожиа.

Ҳадислар Ҳажга олиб борди

— Чархй домла билан кўп гаплашардик. Ҳадислар ҳақида сўбатлашардик. Гўзал ривоятлар, мукамил хикоятлар мажмуиси бўлиши пайгамбарномалар, тарихномалар, Қуръон ҳадислар нашр этилганда ўша йиллари бундай сўбатлар бизни олижаноб ва эзгу туйғулардан баҳраманд этарди. Асл диний дунёқараш тирик тафаккурнинг ҳаётдаги жонли қўлланмаси экан. Муқтадлийнинг илк йилларида уларнинг таржима қилингани, Қуръон тафсирига ўзбек тилида пайдо бўлгани катта ҳодиса. Олижаноб инсоний туйғулар ҳадисларда гоят гўзал ташбеҳлар воситасида баён этил-

лайман, деб қўйимини тошга тўлдириб келган эмасман. Улар — бир армон.

Абдулла аканинг тилига бирор сермаъно гап келиб қолганда юзи гўл-гўл очилиб кетарди. Талабалар ҳар бир йилни қайсибир мавзу ва қадриятга бағишлаш аънаъига айланган йилдан келиб чиқиб савол берганларида шоир шундай жавоб берди:

— Қарияларни қадрлаш йилида ёшлар синовдан ўтади.

Адабиётга доир саволлар-жавоблар чоғида эса шоиримиз қатъий қилиб шундай деди: — Адабиёт — кўнгли изҳори эмас!

Бухорининг торкўчаларида

Бухорода универсиада ўтказилган йили мен ҳам шоиримизга сафардош бўлиб қолдим. Хинд қурувчилари барпо этган гўзал меҳмон-хонанинг саккизинчи қаватига, ёнма-ён хоналарга жойлашдик. Универсиадага борган кўпубо меҳмонлар ҳар қадамда Абдулла акага пешвоз чиқишар, шоирни қўриб хурсанд бўлганларидан юз-кўзалари ёришиб кетарди.

Талабаларнинг спорт байрами жуда гўзал бошланди. Янги ўйингоҳ қўхна шаҳар обидалари чиройини очиб юборган эди. Бухоро осмони камалакранг мушаклар маржонига безанди. Шу оқшом қадим шаҳарга улғу руҳлар ташириб буюргандек эди...

Абдулла ака бу анжуманга атаб ёзган шеърисида универсиада катнашчилари бўлган ёш йигит-қизларимизни «Ватаннинг кўз нури, дилбандларидир, Келажак боғидан чечаклар терган Она Ўзбекистон фарзандларидир», дея эъзоз этган эди:

Бу сафлар камолот шиддатига мос, Гўё яралгандир қачиндан, нурдан, Мардик ва жасорат уларга мерос Махмуд Торобийдан, Амир Темурдан...

Тантана тугагач, шоир Тошпўлат Аҳмаднинг уйига меҳмонга бордик. Азиз меҳмон шара-

«Жаҳон адабиёти» 2008 йил, феврал ойна сони

Йил сайин муштарийлари сони ортиб, адади қўпайиб, мамлакатимиз маданият ҳаёти-да, адабий жараёнда ўз ўрни ва эътиборига эга бўлиб бораётган «Жаҳон адабиёти» журнали шу йилги феврал ойна сонида ҳам ўз ўқувчиларига дунё халқлари адабиётининг сара намуналарини тўхфа этган.

Мазкур соннинг аввалида аънавий навойихонликка кенг ўрин берилган. Улғу шоиримизнинг «Девони Фойи»дан жой олган бир неча форсий газали

Журналнинг вақлағанда...

боргани аниқ далиллар билан таъкидланади. Муҳаммадхон Холбековнинг «Навоий» ва Фаррухбек Олимнинг «Улғу эот наздидаги улғулик» мақолаларида ҳам буюк шоир ижодининг айрим масалалари ҳақида фикр юритилган.

Яна бир аънавий тадбир — Бобурхонлик кунлари муносабати билан журналда Заҳриддин Муҳаммад Бобур газалларидан намуналар босилган. Тўлқин Сайдалиевнинг «Таржима ва шеърӣ газалларининг рус тилига таржималари, уларнинг ютук ва камчиликлари таҳлилига бағишланган. Коллеж ўқувчиси Камола Шарофидинованин «Аждодлар руҳи бизга мададор» мақоласи ёш авлоднинг улғу бобоқалонимиз Заҳриддин Муҳаммад Бобурга самимий эҳтиром туйғулар билан йўғрилган.

Замонавий жаҳон прозасининг синчков ўқувчилари журналининг ушбу сонида атоқли рус адиби Валентин Распутин-

Журналнинг вақлағанда...

нинг «Марияга пур келак» қис-сасини (Шоҳсанам таржима-си), француз адиби Анри Труайянинг хикояларини (француз тилидан Анвар Асқаров таржи-маси) ўқийдилар.

«Шеърӣят минтақалари» ру-кун остида Хиндистоннинг Ас-сам штатида яшаб, ижод қила-ётган бир гуруҳ ёш шоирлар-нинг шеърлари (инглиз тили-дан О.Суюнқидова ва Зўҳро Ас-қарова таржималари) билан танишасиз.

Журналнинг январ ойи сонидан эълон қилина бошлаган «Хосе Ортега-и-Гассетнинг «Сеги сеҳри» фалсафий аса-рининг (А.Пардаев ва Ф.Шоҳис-моил таржимаси) давоми, филология фанлари доктори Ҳажимжон Каримовнинг «Ада-бий жараённинг ҳолис талқи-ни» мақоласи билан ҳам ушбу сонда танишасиз.

Саргузашт ишқибозлари Сомдевинг «Достонлар ум-мони» асарининг охири ва бу асар ҳақидаги шарқшунос Ансориддин Иброҳимовнинг «Тарих билан бўйлашган асар» мақоласидан баҳра-манд бўладилар. Машҳур чех адиби Ярослав Гашекнинг бир туркум ҳажвий хикояла-ри эса Миразиз Аъзам тар-жимасида тақдим этилган.

Сиз бу одамнинг ўзини кўрмайсиз, лекин унинг ижод маҳсуллари ҳар кун эшитасиз. Ўзбек мумтоз ва эстрада кўшиқчилигининг кўплаб намуналарини ленталарга муҳрлаган бу инсон туйғали бугун миллионлаб кишилар саъятимиз дурдоналаридан баҳраманд бўлмоқда.

Суҳбатдошимиз, овоз режиссёри Анвар Тожиев нафақа ёшида бўлишига қарамай, ҳамон кино ихлосмандлари, хусусан, жажжи кино мухлисларини хурсанд этиб келмоқда. Анвар ака билан суҳбатимиз Ўзбекистон халқ артисти Ботир Зокиров билан ижодий ҳамкорлиги ҳақидаги таассуротлардан бошланди:

— Ҳозир эласам, ёдимда у киши билан боғлиқ кўп унутилмас хотиралар қолган экан. Айниқса, Ботир ака Москвадаги шифонада операция қилинишидан бир кун олдин қизик воқеа бўлганди.

на билан учрашганимда, «Билсанми, Анваржон, ўшанда биз кўшиқни қон билан кўшиб ёзиб олгандик», дегани эсимда. Дарҳақиқат, Ботир акам ҳар бир кўшиқни юракдан қуйлардилар, кенг қамровли ижодкор эди... Нокам-

Кино саъятимизнинг дурдона асарларида рол ижро этган, хали ҳаёт бўлган актёрлар билан ёш томошабилар учун учрашувлар, ижодий кечалар ўтказилса, мақсадга мувофиқ бўлмайми?

— Бундай режаларимиз ҳам бор. Нафақат «Гунча»да, балки юртимизнинг барча кинотеатрларида шундай учрашувлар, кино дарсларини ташкил этиш керак. Чунки бугунги ёшларимизнинг аксарияти миллий киномиз асосчилари, атоқли актёрларимизнинг номларини кам билишади. Кинотеатр тарбияга энг қўлай ва тез таъсир этувчи масканлардан бири. Бу ерга келган ёшлар ҳар тарафлама маънавий озиқ олиши керак. Лекин, афсуски, ҳозир кинотеатрларда бир хил мазмундаги, савияси паст филмлар қўлайиб қолди. Ҳақиқий киноасосари саралаб томоша қилиш учун аса болжонларнинг дидини ўстириш керак. Бу бир жиҳатдан кинотеатрларга ҳам боғлиқ. Барча ёшларимиз соғ бўлишини, ўқиб-ўрганишдан асло чарчашмасин. Кинотеатрларга ҳам тез-тез келиб туришини, дейман.

Флора ФАХРУДИНОВА, Жамшид МАТЎКУБОВ суҳбатлашди.

ЮРАҚДАН ТЎКИЛГАН ҚЎШИҚЛАР

Ўзингиз биласиз, авваллари ҳар бир кўшигимиз матни ва мусикаси Москвада тасдиқдан ўтиши шарт эди. Шунинг учун ҳам деярли ҳар ўн беш кун-бир ойда кўшиқларни тасдиқдан ўтказиб келардим. Ботир аканинг оталари Карим ака ҳар гал кетишимдан олдин анон, беҳи шарбатларидан бериб, «Шуни Ботир акага олиб бериб берсанг, дармон бўлади», деб илтимос қилардилар. Хуллас, операциядан бир кун олдин у кишини кўрган бордим. Шифонада овоз ёзиш студияларидан бирининг муҳаррири Качалина ҳам бор эди. Билсам муҳаррир шу кунни кечкурунга оркестр тайин қилган ва Ботир Зокиров бориб қуйлаши керак экан.

Лекин бош шифокор эртага жиддий операция эканлигини, кўшиқ айтиш у ёқда турсин, Ботир акани умуман қимирлатиш мумкин эмаслигини тасдиқлади. Операциядан сўнг Ботир Зокировнинг аввалгидек қўлай олмаслигини сезган москваликлар ўйлашиб қолди. Ва ниҳоят бир антика йўл ўйлаб топиди. Яъни Ботир Зокировни авайлаб қолга солиб олиб чиқиди. Сўнг аса оркестр билан кўшиқ айтириб, овозларини ёзиб олишди. Ушанда хонанда қайси кўшиқни ижро қилганини билмадиму, лекин русларнинг хатти-ҳаракати мени қойил қолдирганди. Москвалик ижодкорларнинг ўзбек эстрада хонандаси овозини ленталарга ёзиб олишга бўлган иштиёқи бежиз эмасди, чунки Ботир Зокиров фақулдола талантли, том маънодаги санъаткор эди.

Орадан анча вақт ўтиб, Качали-

тарликка йўмангу, ўзим ҳам кенг фаолият олиб боришга ҳаракат қиламан. Вақтида футбол ўйнаганман, кинода рол ҳам ижро этганман, расм чизаман, уйимда суратларимдан мўъжазгина кўргазма ташкил қилганман.

— Филмларда суратга тушган экансиз. Нега унда акангиз Тўлқин Тожиевнинг изидан бориб, киноижодкор бўлмадингиз?

— Кинодан кўра мусикани кўпроқ севадим. Бошқача айтганда, мусикага, кўшиққа «касал» эдим. Ёшлигимда уйимизда «Москвич» радиоприёмниги бўларди. Кечкурунлари радиотўқинларида классик оҳанглар янгради. Халигача эслаيمان, адам, ойим олти нафар фарзанд бир хонали уйда тизилишиб ётардик. Шундай кечаларда радиодан таралаётган Юнус Ражабий, Коммуна опаларнинг кўшиқларини эшитиб сеҳрга чўмардим.

— Таъсирчан экансиз-да?!

— Жудаям. Кейинчалик шу қизиқшим сабаб мусика билим юртини тамомладим, студияларда оператор бўлиб ишладим, Москвада таникли санъаткорлар, режиссёрлар билан ҳамкорликда таъриба орттирдим. Алла Пугачёвнинг овоз ёзиш студиясида иш жараёнини кузатиб, талай нарсаларни ўрганганман. Шу ўринда мактанли бўлса ҳам айтай, таникли санъаткор Раймонд Паулс мен ёзган қуйларни эшитиб тан берган эди. Шунинг учун ҳам 1989 йили «Дугох», «Сегах» макоми собик иттифоқ бўйича «Йилининг энг яхши ёзиб олинган кўшиғи» номинациясида биринчилиكنи

қўлга киритганди.

Фулмонжон Ёқубов ва Жўрабек Набиев ижросидаги иккита диским ҳам Москвада «Олтин диск» а сазовор бўлган.

— Анвар ака, ҳозир «Гунча» болалар кинотеатрида фаолият юртиясиз. Бу маскан энг яхши кинотеатрлардан бири, деб эътироф этилаётганининг сабаби нимада?

— Ҳақиқат. Ҳозир биз кинотеатрда ўзига хос бир яхши рекламани йўлга қўйдик. Яъни кинотеатрда pista чақиш, уни инфосанитариш, шовкин-сурон, тартибсизлик қилиш мумкин эмас, деган гапларни хушовоз бир суҳбатдонга ўқиттириб, ҳар гал кино намойиш этилишидан олдин болжонларга қўйиб эшиттиришимиз. Уйламанки, бу тадбир яхши натижа беради, ёшларнинг нафақат кино томоша қилиш маданияти, балки тарбияси ҳам ижобий таъсир кўрсатади.

— Бу йил «Ёшлар йили».

«МОЗИЙДАН САДО»

Журналнинг дастлабки саҳифаларида эълон қилинган Рустам Абдуллаевнинг «Наврўз удумлари ва мусикаси» мақоласида асарлар оша бизгача етиб келган ўзбек халқининг Наврўз байрамида ўтказилган халқ сайллари, оммавий уйинлар, пишириладиган миллий таомлар, халқ кўшиқлари ҳақида маълумотлар берилган.

Зилола Носированинг «Бойсун нақшларидаги баҳор ифори» мақоласи сатрларида ҳам кўнглимизни яшнатувчи баҳор нафаси уфуриб турибди.

Халқимиз тарихида юксак истеъодлар ва соҳир овоз соҳиблари кўп бўлган. Ана шундай халқ ардоғидаги санъаткорлардан бири Расулқори Мамадалиевнинг ҳаёти ва ижодига оид маълумотлар би-

Журналларини вақарлаганда...

— лан журналнинг ушбу сониде танишиш мумкин.

Санобар Шодмонова азим пойтахтимиз Тошкентнинг XIX аср охири ва XX аср бошларидаги аҳоли, хусусан, тоза ичимлик сув билан таъминланиш даражаси ҳақида тарихий фактлар ва вақти матбуот материаллари асосида фикр-мулоҳазаларини баён этган. «Амударё асарлари оралаб келар» (Бахтиёр Менглиев) мақоласида ҳам оби ҳаёт ўчоғи — Амударё тарихи ҳақида маълумот берилди. Шох Феруз даври маданияти, у ташкил этган кутубхоналар ва уларнинг тақдир ҳақида қимматли маълумотлар берувчи Муборак Матёқубовнинг «Мангуликка дахлдор» мақоласи кўнглимизни қизиқтириб қўлади, деб ўйлаймиз.

Шунингдек, журналдан жой олган «Куйи Зарафшон воҳасида тўқимачилик», «Ибн ан-Надим таржимаи ҳоли хусусида», «Сухайл: «Имомқулинома», «Ўзбекистон мейморчилиги ва шаҳарсозлиги», «Хорриж сайёҳларининг Туркистонда тадбиркорлик ҳақида», «Тарихдаги из», «Бухоро ва Афғонистон яқин ўтмишида» каби мақолалар ҳам ўқувчилар эътиборидан четда қолмайди, деган умиддамиз.

Севара МАНСУРОВА

«СИРЛИ СИРТМОҚ»НИНГ СИРИ

Саъят шинавандалари доимо янги филмларни интикли билан кутишади. Шу сабаб Ўзбекистон саъят арбоби, таниқли режиссёр Мэлс АБЗАЛОВ билан унинг янги фильми ҳақида мухтасар суҳбатлашдик.

— Мэлс ака, сиз кинонинг деярли барча жанрларида асарлар яратгансиз. Бу сафар детектив жанрга қўл урибсиз.

— Анчадан буён шундай филм яратишни оруз қилардим. Детектив филмлар сирлилиги билан томошабинларни жалб этади. Кейинги пайтларда детектив асарларни кўп ўқидим. Аммо уларни кино тилига кўчириш мушкуллиги учун ҳам ўйланиб юрдим. Ёзувчи Исмоил Тўхтаевнинг бир қиссаси жуда қизиқарли экан. Асарни кино тилига кўчириш осон бўлмаса-да, филм яратиш мақсадида сценарий ёзишга киришдим. — Детектив фильми суратга олишнинг ўзига хос машаққати бўлса керак.

— Албатта, бошқа филмлардан фарқ қилади. Биз воқеалар ечимини турли йўналишларда белгиланган ҳолда, асосий тугунни филм сўнгиде очишимиз лозим. Ўқўса, томошабин фильми охиригача кўрмайди. Кинони кузатаётган томошабин ҳам турли таҳминларга бориб, ечимни кўта бошлайди. Охирида қўтилмаган жойдан ечим топиладиган энгил тортади. Детектив мана шуниси

билан қизиқарли.

— Одатда, ижодкор бир асарни муҳлисларга тақдим этишдан олдин олди-га мақсад қўяди... — Ёшларни кўп кузатаман. Улар орасида ҳам энгил ҳаёт кечиршига интиладиганлар учраб туради. Ана шундайлар осон йўл билан бахтли бўлиш мумкин эмаслигини, ҳаёт мазмунини интилиш, меҳнат ва изланишда эканини билишларини истардим. Асар қаҳрамони, гарчи ҳамқимиллигини севсада, Тошкентга ўқишга келгандан кейин бой хонадоннинг қизини яхши қўриб қолади. Севгилиси билан бирга бўлиш, ўзал ҳаётга осонликча эришиш

мақсадида жиноятга қўл уради.

— Филмдаги асосий образларни кимлар ижро эттишди? — Актёрларни сценарийнинг ўзи танлайди. Бош ролларни Саъят Денонов, Матёқуб Матжонов, Эркин Комилов, Шохбоз Низомиддинов, Раъно Шодиева, Фотима ва Зухридин Режамотовлар, Хусан Шарипов, Отабек Мугалжумов ва бошқалар ижро эттишмоқда.

— Сирли сиртмоқнинг сирини нимада?

— Бунинг тўлиқ айтсам қизини қолмайди. Яхшиси, барчани фильми кўришга таклиф этамиз.

С. СИРОЖИДИНОВ суҳбатлашди.

С. СИРОЖИДИНОВ суҳбатлашди.

позиторларнинг кўшиқлари янгради. Ёш шоира Ю. Гармаш ва истеъодли ижодкор А. Слоним ўқиган шеърлар йирилганларда катта таассурот қолдирди. Концерт-композиция муаллифи ва бошловчи — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими А. Слоним, концертмейстер — Л. Слоним. Кеча сўнгиде Б. Жалолов тадбир ташкилотчилари ва қатнашчиларига самимий миннатдорлик билдирди.

Л. ЛЕВТЕЕВА

ШЕЪРИЯТ ИЛОҲАСИГА ҚАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти қарорига асосан пойтахтимизнинг гўзал хиббонларидан бирига ўзбек адабиётининг йирик намояндаси, Ўзбекистон халқ шоираси Зулфия Исроиловага хайкал ўрнатилиб, бу сўлим масканининг нафақат шоира хотирасига, балки муқаддас аёл зотига ҳурмат баҳо келтириладиган табарруқ қадам-жога айлантирилиши халқимизни чексиз қувонтирди.

Ўзбекистон Бадий академияси Бадий ижодкорлар уюшмаси ўтган йили мазкур хайкал учун ижодий танлов эълон қилган эди. Танловда Ўзбекистон халқ рассоми Равшан Миртожиев голиб чиқиб, Зулфия хайкалини яратиш устида изланиш олиб борди.

Р. Миртожиевга берган дастлабки савол шоира хайкалини яратиш жараёни ҳақида бўлди.

— Буюқ тарихий сиймоларни гавдалантириш тасвирий саъятнинг барча турида ижод этувчи рассомлар учун қанчалар мураккаблиги барчага маълум, — дейди рассом. — Умуман, тарихий шахсларни яратишни энг аввало китоб ўқишдан бошлайман. Зулфия опа образини яратишда ҳам шундай бўлди. У кишининг фарзандлари билан суҳбатда бўлдим. Шаҳардан ташқаридеги дала ҳовлисида Зулфия опанинг сеvimли креслосини бир неча бор суратга олдим. Фарзандларининг таъкидлашларига қараганда, опа шу креслода ўтириб ижод қилишни яхши кўрган эканлар. Хайкални яратишда шоиранинг шахсий архивидаги қўлида китоб ушлаб креслода ўтирган ҳолати акс этган рангли суратни асос қилиб олдим. Халқимиз Зулфия опани айнан мана шундай улугвор, нуруний, вақим ва сипо, айни пайтда, файзу фариштали қиёфада тасаввур этади, деб ўйлайман.

— Агар сир бўлмаса, шоира образини неча вариантда иш-

дингиз?

— Хайкалтарош хайкал яратишдан олдин, аввало, унинг эскизларини чиқиши керак. Демак, у ҳам хайкалтарош, ҳам рассом бўлиши керак. Вариантлар кўп эди, лекин шулардан олтирасини танловга топширдим. Улар ичиде бугун хайкал тарзида намойён бўлган қиёфа хайкалга маъқул бўлди. Хайкалда шоиранинг юз-кўзлари, чеҳрасига, унда ўз ифодасини топган маъно-мазмунга, ҳаётий аломатларга алоҳида эътибор қаратилди. Асосан, шоиранинг ўйга чўмиб ўтирган ҳолати, шу билан бирга, қўлни кўрган, турли ҳаёт синовларидан ўтган инсон сифатидаги ўй-фикрлари, қўли руҳиятини тасвирлашга ҳаракат қилдим.

Ҳаёт ҳар бир инсон олдида қўядиган мураккаб муаммолар ҳақида чуқур ўйлаётган, айни пайтда мана шу муаммоларни сабртоқат, чидам ва ирода билан енгишга даъват этаётган зийли инсоннинг маънавий олами хайкалда ўз ифодасини топган бўлса ажабмас...

Хайкалнинг ишланиш услуби, шоиранинг зийли қиёфаси кўнглида яхши таассурот қолдираётганининг гувоҳи бўлди. Бор бўйи билан хиббонга салобат бахш этиб турган шоира хайкалига ижодкор қалб қўрини, кўз нурини тўқани сезилиб турибди. Бу асар Р. Миртожиев ижодий салоҳиятини яна бир қарра намойён этди. Мухими, мутахассислар ҳам, мухлислар ҳам шоира хайкали юксак маҳорат билан яратилганини эътироф этмоқдалар. Бундай эътироф хайкалтарошнинг кўп йиллик изланишларига берилган юксак баҳоидир.

Равшан Миртожиев биринчилардан бўлиб Ўзбекистондан ташқариде улуг болболаримиз хайкалини яратган ижодкор. Унинг асарлари ўзига хос миллий пластик ечими билан ажралиб туради.

У илк бор Андижон шаҳрида буюқ шоир, саркарда ва давлат арбоби Заҳриддин Муҳаммад Бобур асарини яратган эди. «Республикамиз мустақиллигининг илк йилларида Президентимизнинг Бобурга хайкал ўрнатиш ҳақидаги қарори хайкалтарошларга илҳом бағишлади, — дейди Р. Миртожиев. — Кўплаб хайкалтарошлар қатнашган бу танловда биринчи ўринни эгаллаш катта омад, ва албатта, ундан-да катта масъулият эди». 12 метрли бу хайкал қиёфасида умрининг охиригача Ватанини қўмсаб ўтган инсон руҳи ифодаланган. Буюқ аждодиимиз образини тўлақоли намойён қилишга бўлган катта иштиёқ ижодий ва техникавий ечим уйғунигига эришишда алоҳида аҳамият хасб этган. Асар композицион бетакрорлиги, шакл ифодавийлиги, пластик ечим билан жамоатчилик олқишига сазовор бўлди. Кейинги йилларда буюқ аллома-

лар — Алишер Навоийнинг Токио, Москва шаҳарларида ўрнатилган хайкаллари, Мирзо Улуғбекнинг Рига шаҳридаги монументи, Қоҳирадаги Ал-Фаргоний хайкали маънавий-маърифий аҳамияти, миллий ўзлики тараннум этиши, юксак бадиияти билан чет элликларга ҳам манзур бўлди.

Рига шаҳрида ўрнатилган Мирзо Улуғбек хайкали бронзадан ишланган бўлиб, таглик билан бирга баландлиги 5 метрни ташкил этади. Маҳобатли хайкалнинг мармар асоси хайкал билан уйғунлашган ва яхлит композицион ечимга эришилди. Мирзо Улуғбекнинг нуҳум илмидаги изланишлари равиш сифатида хайкал асосида расадхонанинг равиш кўриниши тасвирланди. Унинг ён қисмиде юқорига қараб кичрайиб борувчи учта зинапола ва зинаполалар туганган жойда тўпага қараб

чиқувчи расадхона қуббасининг ярим ой шаклидаги ифодаси берилди. Монументда Мирзо Улуғбекнинг сиймоси ярим жуссадан иборат, унинг нигоҳи ён томонга қаратилган. Даврга хос либос ва бошидаги салла монументга салобат бахш этади.

Токиодаги машҳур Сока университет марказий майдонига Алишер Навоий хайкалини ўрнатиш ҳам масъулиятли вазифалардан эди. Биринчидан, бу буюқ шоир сиймоси бўлса, иккинчидан, унинг хайкали хоржида ўрнатилиши зиммасидаги масъулиятни янада оширадди. Монумент ёзма манбалар ва тарихий далилларга асосланган ҳолда яратилди. Хайкал тўлиқ буй-баста билан бронзадан ишланган, баландлиги 4,7 метр. Маҳобатли бу хайкалда бошқалонимиз аънавий либосда, бир қўлида ҳасса ва бир қўлида қоғоз тутган ҳолда тасвирланган. Тик ҳолатдаги, салобатли, мардонор ва бироз ўйчан нигоҳи буюқ шоир сиймосига улугворлик бахш этиб турибди.

Бундан ташқари, ижодкорнинг Амир Темур, Жалолиддин Мангуш сиймоси акс эттирилган ишлари, Алломани хайкали ҳам кўзларни қувнатади. Ўзбекистон халқ шоираси Зулфия хайкали аса бу ёдгорликлар орасида ўзбек аёлларига қасида сифатида ҳам қимматли бўлиб қолади, дея умид қиламиз.

Наргиза ТОЛИПОВА, саъятшунос

Бухоро вилояти

«ҚИШЛОҚХЎЖАЛИККИМЁ»

ҳудудий акциядорлик жамияти

жаннатмакон **Ўзбекистоннинг** меҳнатсевар ва фидойи халқини ядигиланинг фасли

НАВРЎЗ

айёми билан муборакбод этади.

Барганимизга сиҳат-саломатлик, бахт ва омад, мамлакатимизнинг янада гўллаб-яшнаши, халқимиз фаровонлигини ошириш, иқтисодийетимизни мустаҳкамлаш ва ривожлантириш йўлидаги ҳалол ва Заҳматли, савобли меҳнатинида улкан Зафарлар тилаймиз!

Байрамингиз муборак бўлсин, азиз ҳамюртлар!

Қорини ўйламас олижаноб шахс,
Фақат ўз тинчини қўзалаб яшамас.
Шахдам хизмат қилар, гаши — мияноли,
Улуғ йўлга ўзин тайёрлар доим,
Деса булар уни аъло ўқувчи.

Ташвиш чекма, танимаса сени одамлар,
Ташвиш чеккин одамларни танимасликдан.

Ким эзгулик йўли билан иш тутар экан,
У ўқийди худди шимол Кутб юлдузига.
Ўз ўрнида нур сочди, муқим, улдувгор,
Порлаб турган юлдузларнинг орасида у.

Фақат раҳм-шафқатли одам
Бошқаларни чин дилидан сева олади,
Ёмонлардан эса нафрат қила олади.
Интилишга раҳму шафқатта
Қолмас бу дунёда ёвузлик.

ЧИРИГАН ЁҒОЧГА НАҚШ СОЛИБ БЎЛМАС Конфуций ҳақматлари

Ҳаётда ўрнин йўқ деб асло чекма гам,
Ўзининг барқарор этмоққа тириш.
Агар сени ҳеч ким танимаса ҳам
Кўпчиликка машҳур бўлишга кириш!

Ота ва онамга қилганда хизмат,
Қилмагин уларга паянду насиҳат.
Нени хоҳласалар эттин ҳо-жабо,
Сўзлари ёқмаса жеркимга асло.

Ота-онани ҳали ҳаёт бўлган чоқ,
Сира кета кўрма улардан узоқ.
Мабодо кетсанг ҳам аниқ жойда тур,
Излатма ўзингни бўлсанг гар зарур.

Чириган ёғочга нақш солиб бўлмас,
Деворни гўн билан оқлаб бўлмайди.
Беғам шогирдга ҳам беҳудалар пайд.

Оддларни одамлар-ла алоқада мен
Гапларига ишонардим ваъда беринча.
Энди эса одамлар-ла алоқада мен
Гапларини тинглайману

Токи улар ваъдаларин қилгунча адо.
Бу одатга олиб келган —
беғам шогирдим.

Кексаларни доим иззат-ҳурмат қил,
Вафодор дўстинга ҳамisha ишон.
Ўзиндан кичикни кўрсанг — азиз бил,
Хато қилсанг дилдан бўлди пушаймон.

Эвоҳ, эзгуликнинг ҳоли паршон,
Билмига интилиш кўринмас ҳамон.
Тўғри йўл кўрсатсанг юрмайди бирор,
Иллатлар инсоннинг йўлидадир гов.

Дили куймаганга бермайман таълим,
Ҳайратга тушмаган ололмас билым.
Бир бурчакда туриб қолганин кўрмас,
Бундайни ўқитиш фойдаси бўлмас.

Йўқни бор дейилса — бу қандай олат,
Бўшин тўла демоқ — шуми саодат?
Фақирликни — бойлик, жафони вафо,
Бунга не демоқлик керак, ажабо?

Нақадар буюқдир Яо подшоҳ!
Қанчалар сарбаланд, улдувгор!
Аслида энг баланд Осмон-ку,
Гўёки кўккача еттулик боши.

Йўқ ниҳоя салобатига.
Таърифига топиламайди сўз,
Унинг аъмоли ҳам юксак ва улуг,
Маърифат йўлидан таралди нур!

Доим самимий бўл, интил билмига,
Тақомил йўлига тиккил ширин жон.
Йўллар бос, бакор кел юрту элинга,
Бекор ўзини ўтга урма ҳеч қачон.

Учиб келмаётир бахт қуши — Ҳумо,
Дарё ҳам кўрсатмас ахишлик — нишон,
Демакки менин ҳам куним битмоқда!

Садоқат, софлиқни муҳим деб билгил,
Дўстлиғи вафода сен рию қил.
Аммо дўст бўлмагин тенгинг бўлмаса,
Хатою нуқсон-ла қилма мураса.

Рус тилдан
МУХТОР ХУДОЙҚУЛОВ таржимаси

МАЪНАВИЯТ — ХАЛҚ БОЙЛИГИ

Фалсафа фанлари доктори Саид Шер-мухамедовнинг «Инсон фалсафаси» деб номланган рисоласини алоҳида эътибор билан ўқиб чиқдим. Ўзгараётган, янгиланаётган бу мураккаб дунёда инсоннинг ўрни ва масъулияти, инсонийлик фалсафаси мавзуси, шубҳасиз, кўпларни қизиқтиради. Бу тўғрида фикр юритиш осон иш эмас. Рисола машҳур адиб Чингиз Айтматов ва шоир Мухтор Шохоновнинг «Чўққиди қолган овчининг оҳ-зори» диалог асарига таҳлилга бағишланган. Бу асарни ўз вақтида ўзбек тилига Набижон Бокий ва Ёқубжон Хўжабердиевлар ўғиритишган, китобхонларга манзур бўлган эди. Рисо-

ла муаллифи маъруз асарда кўтарилган муаммолар, хусусан инсон фалсафаси хусусида атрофича мулоҳаза юритиб, мавзунга тадқиқ этиб, ўзининг муҳим фалсафий қарашлари ва хулосаларини баён қилади. «Энг оғир ва муҳими шундаки, — деб таъкидлаган эди асар муаллифи. — Кўпгина тарихчилар ўтмишга ҳозирги кун кишини нигоҳи билан қарайдилар, ўтмишдаги тарихий жараёнларни бугунги кун нуқтаи назари билан баҳолайдилар. Биз тарихий воқеаларни бундай тушуниш, улар ҳақида бундай мушоҳада юритиш билан узоққа бора олмаймиз...». Таассуфики, баъзи тадқиқотларда айни шундай ман-

«Инсон фалсафаси» Саид Шермухамедов

«Сўнги манзил» Саид Шермухамедов

Зикрилла Неймат, «Сўнги сарчашмаси», Алишер Навоий номидаги Миллий кутубхона нашриётида чоп этилган ушбу тўпламга шoirнинг кейинги йилларда ёзган шеър ва газаллари, рубоий ва туюқлари, мухаммас, дoston ва қасидалари жамланган! Ўзбекистон халқ шоири, устоз Жуманиёз Жабборов ёзган сўзбошида қуйидагилар таъкидланади: «Шеър ёзилмайди, балки гуғилади, деган буюқ ақиданинг ҳаққонийлиги Зикрилланинг энг сара шеърларида кўриниб турибди. Бундай шеърлар билан яқиндан танишганда, тобора қамолот касб этаётган ижодкорнинг аниқ ҳим этакимиз... Зикрилла Неймат жиддий талғини, жўшқин эхтирос, нурли илҳом, эзгу ниат билан қалам тутган ижодкор. Истаъмизки, у ўз ижодида ҳамisha юксак талабчанлик билан қарай олсин».

Абдуқаҳор Иброҳимов,

ЯНГИ КИТОБЛАР

«Ҳастимом хотиралари», «Фан» нашриёти. Ушбу тарихий-маърифий бадида муаллиф кейинги йилларда мамлакатимиз раҳбариятининг ташаббуси билан пойтахтимизнинг обод ва файзли мавзеларидан бирига айлантирилган Ҳастимом мажмуасининг тарихи, айни шу маҳаллада ўтган болалик даври, шу

«Ҳастимом хотиралари»

«Амир Темурнинг туғилиши»

лар бош кентимиз тарихи билан боғлиқ кўпбақ кимматли маълумотларга эга бўладилар. Ҳайдар Муҳаммад, «Амир Темурнинг туғилиши», «Фан» нашриёти. Ушбу тўплам муаллифи узоқ йиллардан бери баракали ижод қилиб келади. Унинг ўндан ортиқ шеърлар ва драматик асарлар тўпламлари чоп этилган. Кўпбақ шеърларига мусика басталаниб, мамлакатимизнинг ҳушовоз хонандлари ҳануз қуйлаб келадилар. Мазкур тўпламдан муаллифнинг халқ эртаклари асосида ёзган «Сехри танбур», «Сехргар ва айёр», «Ҳазилкаш бош», «Хунар ўрганган шох», «Ёдгор Алпомиш ўғли» каби эртак-песралари ўрин олган. Сало-

СУҲБАТ

— Ҳаёт нима?
— Нега дунёга келганингни тушуниришга кетадиган вақт.
— Умр-чи?
— Бир пайла чой. Осойишта ича олиш бахт.
— Муҳаббат ҳақида...
— Бировни улуглаш.
Уни ўзингга нисбатан кўркам деб ўйлаш.
— Ҳаётга муҳаббат, дегани ҳам бор.
— Умуман, ишқ — бошга тушган қор.
У эскидан, бу дунёни бироз бўяш.

— Имкон, десак...
— Қудрат чегараси.
Баъзан қўлдан келганию келмагани.
— Иймон-этиқод?
— Эқтимол, юракнинг очик яраси.
Одамнинг ватани.
Ҳалол-ҳаром билиб-билмай олқамаслик.
Одамларни, ўз-ўзингни алдамаслик.
— Қачон ишонсан кўнгил тўлганлигига?
— Эллик йилдан кейин ҳам
Дунё сени агар танласа,
Бирорта одам
Сенинг ҳалол киши бўлганлигингга
Заррача шубҳаланмаса.

Омон МУХТОР

Эски шаҳар — ҳаётини мактаб,
Эски шаҳарда ўсганман, жоним...

Бу — қўшиқ эмас, шунчаки хиргойи. Яқинда «Даракчи» газетасида ўқиб қолдим. Истеъдодли актёр Шухрат Нуралиев кўйиниб шундай дейди: «Ҳозирги санъаткорлар кўнада кийиб юрган кийимлари билан саҳнага чиқиб, ашула айтадилар... Саҳна оёқоти қилишарти, фонограммага айтишиб, одамларнинг пулини шилиб олиш аяпти. Шундай экан, ҳозирги айрим санъаткорлар ҳалол пул топиш тўғрисида умуман гапирмасин». Ҳақ гап. Баъзи хонандаларнинг одамлар, жамоатчиликдан тап тормай, ўз кирдикорларини баъра-баърага қилганларини қандай тушуниш мумкин?

Масалан, яқинда «Даракчи»да Шабнами Сурайё деган «қўшиқчи»нинг суҳбати эълон қилинди. «Даракчи» муҳбирининг саволларига жавоб бера экан, Шабнами Сурайё шундай дейди: «Яширмайман. Тўрт марта турмушга чиққанман. Турмуш ўртоқларим билан жуда кам яшаганман. Ҳатто уч кун ҳам... (Тўйларда) иш ҳақим 10 минг доллар. Хар қандай тўйга ҳам боравермайман. Қаёққа бормай ўз уйим бўлиши шарт. Тошкентда, Душанбеда, Анталаяда, Москвада...

Мўмин ҚАЮМ

«ИЧ» исштироси

«СУММА ЛАК»

Чойхонамизда олиб борилаётган илмий изланишлар натижасига кўра, «Сумма лак» сўзи «се малак», «сөр малак», «соур малак», «сурма лак», «сумма лак» маъноларини билдиради. Баъзи манбаларда «Сам малак» ёки «Сама лак» маъносига ҳам келади. Бизнингча, энг тўғриси «Сумма лак». Зеро, бу таомни қуруқ қўл билан пишириб бўлмайди.

Мўмин ҚАЮМ

Борган жойимда албатта уй сотиб олам. Бриллиантлар сотиб олишни яхши кўраман. Бу соатимни 5000 долларга сотиб олганман. Тилла тақинчоқларга келадиган бўлсак, ҳар қуни уйфонганимда битта тилла буюм ва атир гуллар хонамга кўрқ бағишлаб туради... («Даракчи», 2007 йил, 6 декабр, 28-29-бетлар) Ана сизга «санъаткор»нинг дунёқарашини ўзини ўзи реклама қилиши! У-ку, озгина келганини алжирабди, лекин тахририятнинг бу бемаза, одобсизларча айтилган гапларни баралла ёзиб дoston қилишдан мақсади нима? Бу билан шундай «хонанда»ларни ёшларимизга намуна қилиб кўрсатиш мумкин?

Мўмин ҚАЮМ

Китобни ўқидим

зарага дуч келамиз. С.Шермухамедов муаллифларнинг бу эътирози ҳар жиҳатдан адолатли эканлигини исботлаб беради. Зеро, давлатимиз раҳбари ҳам ўз асарларида тарихий воқеа-ҳодисаларга баҳо беришда шомша-шоҳарликка йўл қўйиш мумкин эмаслигини алоҳида уқдиради. Шўролар даврида халқнинг кўпбақ урф-одатлари, қадриятлари собиқ мафкура қурбони бўлиб кетган эди. Икки забардаст ижодкорнинг ўзаро мулоқотларида халққа нисбатан қилинган бу маънавий зуғумнинг аянчи оқибатлари характерли мисоллар орқали очиб берилган. Рисолада урф-одатлар ҳар бир халқ, ҳар бир миллатнинг маънавий бойлиги эканлиги, улар ҳар қандай шароитда ҳам кўз қорачиқдек асраб-авайлашни лозимлиги уқдирилади. Тарихий яратувчи ҳам, жамиятни ривожлантирувчи ҳам, миллат келажagini таъминловчи ҳам халқ эканлиги қайд этилади. Маънавият — халқнинг бебаҳо бойлиғидир.

Ҳафиз АБДУСАМАТОВ

Дунё — кенг...

«НАШ СОВРЕМЕННИК»НИ КИМ ЎҚИЙДИ?

Россияда чиқадиган «Иностранная литература», «Знамя», «Октябрь», «Наш современник» сингари адабий-бадиий журналларни ақин-яқингача ҳар бир эъби сонма-сон мутолаа қиларди, бироқ сўнгги пайтларда бу нашрларнинг ўқувчилари сони кескин камайиб кетди, деб ёздаи Lenta.ru сайти.

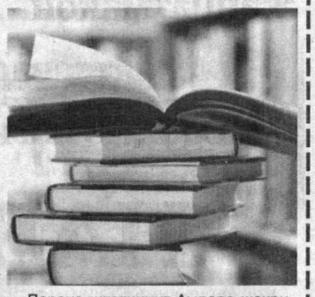
НАШ СОВРЕМЕННИК

«Кутубхона ходимлари уюшмаси» журналилар муҳаррирлари билан ўтказган махлус асосий эътиборни адабий журналларнинг алади камайиб кетгани сабабларига қаратади. Албатта, Россиядек улкан мамлакат учун эллик минг нуқсада чиқадиган ойлик нашр етарли эмас. Мазкур журналлар ўз саҳифаларини хатто интернетдаги сайтлари орқали мунтазам ёритиб боришга танаққу қарамай, ўқувчилари сонини сақлаб қолмаётгани. Статистик маълумотларга қараганда, мамлакат аҳолисининг 73 фоизи интернетдан мунтазам фойдаланиш имконига эга эмас. Матбуотчиларни хавотирга солаётган нарсаси ёшлар орасида бу журналлар ўқувчиларининг озчилики ташкил этаётгани. Россиялик ёшларнинг аксариятида мутолаага иштиёқ сўниб бораётгани, айниқса, қишлоқ жойлардаги мактаб ва кутубхоналарда бу ҳолни яққол кузатиш мумкинлиги мутахассисларни, ноширларни ташвишлантирмоқда. «Қишлоқларнинг ўртаминиёна кутубхонаси бугунги кунда атиги уч-тўртта газета ва бир-иккита журналга обуна бўлган. Бу ҳам бўлса, «Приусадебное хозяйство» ёки «Крестьянка» журналлари. Ахвол шундай бўлган, «Наш современник»ни ким ҳам ўқийди?», дейди Россия давлат кутубхонаси директори Виктор Федоров.

ЭНГ КЕКСА КИТОБХОН

Бразилиялик 101 ёшли қария саводхонлик курсларини муваффақиятли битириб, махсус дипломга эга бўлди, дея хабар беради France Presse ахборот агентлиги.

Парана штатининг Амперс шаҳрида яшовчи Себастиу Оливейра ўзидан саксон ёш кичик ҳамшаҳарлари билан махсус курсларга қатнаб саводини чиқарди. Илк муваффақиятлардан руҳланган чол эндиликда бошланғич таълимни ҳам ўзлаштириш ниятида. Оливейранинг ўқитувчисининг айтишича, «фахрий» ўқувчи чўзиқ ва мураккаб гапларни ўқига қийнаётган бўлса-да, бу ҳол унинг ёшига нисбатан табиий ҳисобланаркан. Маҳаллий газеталардан бирига интервью бераркан: «Кимки ўқини билмаса, кўп нарсани ўқотади. Шунинг учун ҳам имкониятлардан оқилна фойдаланиб, ҳар доим ўқиб бориш керак. Авваллари дўконга чиксам нималар сотилаётганини билмасдим ва одамлардан ёрдам сўрадим. Ҳатто ўз исминини ҳам ёза олмасдим. Саводимни чиқарганим турмушимни анча энгиллаштирди. Менимча, савод бўлишининг, ўқийшининг ҳечам кечи йўқ», дея таъкидлайди С.Оливейра.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ВА СПОРТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ
НОИҚ: «ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБAA АКЦИЈАДОРЛИК КОМПАНИЈАСИ
ХОМИЙ: «МАТБУУТ ТАРКАТУВЧИ» АКЦИЈАДОРЛИК КОМПАНИЈАСИ

O'zbekiston adabiyoti va san'ati
Манзилмиз: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 233-52-91
Котибият — 236-56-50
Электрон манзилмиз: uzazyoi@list.ru
Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 233-49-93
Саъват бўлими: 236-56-48
Ижтимоий ҳаёт бўлими: 236-58-55
Назм ва наср бўлими: 236-58-55

Бош муҳаррир Аҳмадjon МЕЛИБОЕВ
Тахририятга келган кўйлемалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтариқмайди. Муаллифлар фикри тахририят нуқтаи назарини фарқлашиши мумкин.
Навбатчи муҳаррир — Гулчехра УМАРОВА
Саҳифаловчи — Байрамали МУКИМОВ
«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмақонаси.
Босишга топшириш вақти — 20.00. Босишга топширилди — 22.30.
Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0283-рақам билан рўйхатга олинган. А — 6333. Буюртма Г — 248. Ҳажми — 5 босма табоқ.
Нашр кўрсаткичи — 222. Ташиқотлар учун — 223. 1 2 3 4 5 7 8

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ. СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН